

Grenzen zien, ruimte maken

Naar een nieuwe balans tussen beschermen,
aanpassen en accepteren.

Ontwerp
Toekomstvisie
2050+

hoogheemraadschap
Hollands
Noorderkwartier

het is tijd

dag mens

nu de spiegel van mijn zeeën hoger
mijn regens heviger mijn droogtes droger

nu daar waar ik ooit overvloedig zoet vloeide
ik zilter vuiler voller word

nu mijn bewegingen en beweegredenen
steeds sterker worden

nu de grenzen van wat ooit maakbaar was
bereikt zijn

vraag ik je aandacht

Voorwoord

Kortgeleden stond ik met een lekke autoband bij het Wormer- en Jisperveld. In plaats van de pechhulp te bellen, verving ik hem zelf met de krik en het reservewiel. Een logische reflex voor mij, aangezien ik in mijn studententijd bij een pompstation en fietsenmaker werkte. Toch kan dat tegenwoordig vaak niet meer. Moderne auto's hebben die hulpmiddelen niet; je bent direct afhankelijk van externe servicekanalen. Of dat werkt, merk je pas als de nood aan de man is.

De afgelopen decennia hebben we als waterbeheerders geleerd om steeds efficiënter te werken. De coronapandemie maar ook zeker de gewijzigde geopolitieke verhoudingen laten zien dat efficiëntie niet hetzelfde is als weerbaarheid. Soms moet je figuurlijk vet op de botten hebben; je hebt een 'plan B' nodig om je doelen te bereiken. Gelukkig houden wij als waterschap van oudsher onze kennis én reserveonderdelen in eigen huis. Dat mag ook van ons worden verwacht, als beheerder van het fundament. Zonder ons werk zijn er geen droge voeten. Robuustheid zit in ons DNA.

Maar de wereld verandert. De effecten van klimaatverandering worden pijnlijk voelbaar, maatschappelijke

opgaven groeien en de financiële middelen zijn beperkter. Dat dwingt ons om verder vooruit te kijken. Zijn we écht toekomstbestendig? Het waterschap is gewend om ver vooruit te kijken en maatregelen te plannen, maar we kunnen en moeten dit nog meer samen met de omgeving doen. Water verbindt techniek, ruimtelijke ordening, ecologie, financiën en mensen.

Daarom ben ik trots dat ons algemeen bestuur heeft besloten om een toekomstvisie op te stellen. Dit doen we in gesprek met de buitenwereld, ver voorbij de waan van vandaag en morgen. Het vereist bestuurlijk lef om die stip op de horizon te zetten en daar consequent naar te handelen. Zo kunnen we tijdig bijsturen, gezamenlijk optrekken en veranderingen gecontroleerd doorvoeren. Extreme weersinvloeden in ons omringende landen laten zien wat er op het spel staat. De bijbelse uitspraak luidt: *"Waar visie ontbreekt, komt het volk om."* Dat zal HHNK niet laten gebeuren.

Met vriendelijke groet,

Remco Bosma
Dijkgraaf

Inhoud

Voorwoord	4
Onze visie in het kort	8
1. Inleiding	12
Een visie voor 2050 en daarna	12
Voortbouwen op een lange geschiedenis	14
De visie is gebouwd op een toekomstverkenning	15
Leeswijzer	15
2. De context: integrale opgaven	18
Opgaven	18
3. Positionering HHNK	26
Waarden en leidende principes	26
Onze positionering: HHNK als fundament voor leefbaarheid	27
4. Onze visie op waterveiligheid: veiligheid als basis	34
Gebiedsgericht differentiëren	35
Meerlaagsveiligheid: preventie, gevolgbepkering en weerbaarheid	36
Openheid en gedeelde verantwoordelijkheid	37
5. Onze visie op voldoende water: veerkrachtig watersysteem	40
Zoetwaterbeschikbaarheid	40
Omgaan met wateroverlast	42
6. Onze visie op gezond water: een gezamenlijke opgave	48
Gezond water wordt grotere uitdaging door klimaatverandering	48
We werken samen of spreken aan	49
7. Onze visie op schoon water: schoon water begint bij de bron	52
Schoon water begint bij de bron	52
Toekomstbestendige zuiveringen	53
Samenwerking in de hele keten	53
8. Strategische uitdagingen voor de organisatie	56
We bouwen aan een toekomstbestendige organisatie	56
Collectief eigenaarschap en toekomstbestendig gedrag	60
Bijlage	62
Scenarioverkenning	62

zomer. ergens in de toekomst.

je staat aan de rand van de polder. deze polder.
jouw polder. onze polder. het is nog vroeg.

aan je voeten rust ik. loom en uitgestrekt lig ik voor je.
schaamteloos. kwel regenwater poeltjes plassen. schijnbaar
eindeloos. om ons heen ritselt zoemt en fladdert het.
nieuw waterleven.

daartussen ik - en jij.

zinderend traag haast onwaarneembaar zak ik de
bodem in. zelfs hier stroom ik langzaam richting zee.
ik kan er niets aan doen. het is sterker dan ik.

je observeert me. je blik is veranderd. rustiger.
de paniek is er van af. we zijn niet langer in gevecht,
jij en ik. we werken samen.

achter je de stad. waar ik vroeger altijd overal buiten
moest blijven. waar ik na hevige regen via regenpijpen
en goten direct het riool in stroomde. nauwelijks
de bodem aanraakte. laat staan er in kon zakken.

hoe anders is dat nu. ik mag blijven. elke gewipte steen is voor
mij een tijdelijk thuis. elk stukje groen een plek waar ik mag
landen. zakken. niet langer te gast. we leven samen.

we spelen samen. in de waterspeeltuinen. de wadi's.
plekken in de stad die bij regen onder mogen lopen.
waar kinderen bruggen bouwen. vlotten. op kabelbanen
boven water zweven. dijkgraafje spelen met miniatuurmolens
pompen en miniatuur-gemaaltjes.

je trots is terug. de trots van je voorouders. een historie
van waterwerken. het waterweten dat in je DNA zit.
je weet wanneer je vloedshot van zolder gehaald moet.
'kijk mij eens leven. onder de zeespiegel.'

stel je voor

met je ogen volg je mijn weg door het landschap.

eerst omlaag. waar jullie me dieper malen. waar koeien grazen
en de lucht ouderwets laag is. doorsneden door de felle kop
van een kieviet. de roep van een grutto. een wulp.

omhoog via oude en nieuwe gemaaltjes. langs eeuwenoude
molens die mij al honderden jaren rondpompen stroom ik
de boezem in. in natte periodes kan ik hier zwellen. in droge
krimpen. de bodemdaling is gestopt.

door sloten. de wilgen zijn terug. steenuilen. pimpelmezen.
oevers zijn zachter. het water helderder. wordt bevolkt door
waterleven. door kinderen met schepnetten.

richting Alkmaardermeer. hier fonkel ik in de ochtendzon.
helder. fris. een paar vroege zwemmers. ochtendvogels.
straks, later op de dag komen de zeilbootjes, de kano's.
hier blijf ik lang.

voorbij het meer. trager nu. mensen verdwijnen.
bijen zoemen. het knallende geel van lisdodden.
het paars van een verlegen ereprijs. een blauwe flits.
de ijsvogel uit de stad. een grote roerdomp wordt
onzichtbaar in het riet.

verder. richting zee. de dijk. niet langer een basalten
vesting in het landschap. maar groen. levend. waar
gepicknickt wordt. gesport. gewoond door planten
en dieren. de dijken ademen.

nog verder. duinen. ruimte. omlaag. hier mag ik komen
en gaan wanneer ik wil. wel ik op in slikken en schorren
kwelders en poelen. wemelend van leven. niet langer zoet
maar al voorzichtig zout. brak.

hoor je de branding al? ruik je haar?

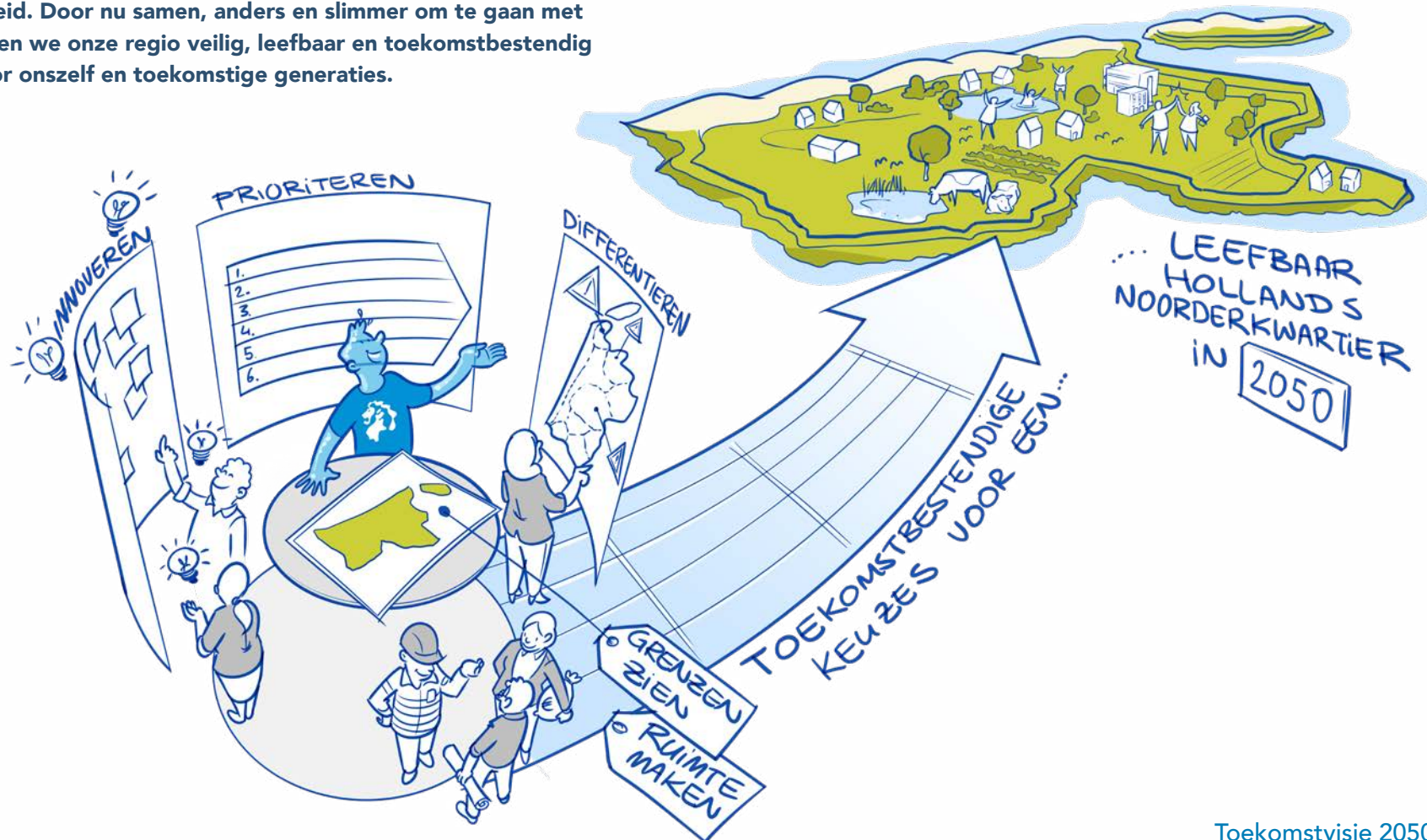
we zijn er bijna.

Onze visie in het kort

Grenzen zien, ruimte maken

We staan samen voor keuzes die we niet kunnen uitstellen, want de wereld verandert en we lopen aan tegen de grenzen van maakbaarheid. Door nu samen, anders en slimmer om te gaan met water kunnen we onze regio veilig, leefbaar en toekomstbestendig houden voor onszelf en toekomstige generaties.

Grenzen aan de maakbaarheid

Richting 2050 en daarna staat Hollands Noorderkwartier voor grote en samenhangende wateropgaven. Deze zijn bepalend voor de veiligheid en leefbaarheid in de regio. Klimaatverandering, zeespiegelstijging, toenemende weersextremen, zoetwaterschaarste, bodemdaling en ruimtegebrek maken duidelijk dat de grenzen van het huidige systeem in zicht zijn. **Niet alles is (meer) maakbaar en betaalbaar.** Een leefbaar en veilig Noorderkwartier vraagt om expliciete keuzes en een nieuwe balans tussen beschermen, aanpassen en accepteren.

Water en bodem sturend als fundament

In een leefbaar Hollands Noorderkwartier vormen **water en bodem het fundament voor wonen, werken en natuur.** Waterveiligheid, voldoende en schoon water zijn structureel geborgd en een toekomstbestendig watersysteem is leidend in ruimtelijke en maatschappelijke keuzes. Dit vraagt om robuuste systemen, gebiedsgerichte oplossingen en expliciete keuzes.

We werken aan een leefbaar, toekomstbestendig en betrouwbaar Hollands Noorderkwartier

Onze koers is gebaseerd op drie leidende waarden: **leefbaarheid, toekomstbestendigheid en betrouwbaarheid.** Vanuit deze waarden maken wij keuzes. HHNK prioriteert op basis van risico en maatschappelijke impact

en differentieert tussen gebieden. Wij zijn helder over wat wel en niet kan, en maken inzichtelijk welke gevolgen keuzes hebben. Daarmee is HHNK een betrouwbare, toekomstbestendige partner – nu en in de toekomst.

HHNK pakt zijn verantwoordelijkheid in eigen taken en in samenwerking

HHNK blijft richting 2050 de **gezaghebbende water-expert** die zijn wettelijke taken deskundig en betrouwbaar uitvoert. Tegelijkertijd geven we **richting aan ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen** vanuit het waterbelang. Om dat belang te borgen, stellen wij – vanuit onze kennis, bevoegdheden en verantwoordelijkheid – kaders en sturen wij actief op een toekomstbestendig watersysteem. **Samenwerking met overheden, inwoners en partners is daarbij essentieel.**

Wij nemen onze verantwoordelijkheid voor de lange termijn. Door vandaag te investeren in robuuste oplossingen, duidelijke keuzes én effectieve samenwerking zorgen we dat Hollands Noorderkwartier ook na 2050 veilig, leefbaar en toekomstbestendig blijft.

Wij zijn helder over wat wel en niet kan, en maken inzichtelijk welke gevolgen keuzes hebben.

status quo

'samen tegen het water'
zo begon het
jouw voorouders tegen mij
ik was jong wild wreed en vrij
en zij

zij verdedigden hun toekomst:
land huis kinderen gewassen dieren leven

met zandzakken kelders waterschotten
nachtenlange reddingsacties en huizen op terpen
dijken keringen gemalen waterwerken
wisten ze mij terug te dringen

hier in deze delta
waar het land en ik ooit
een dans uitvoerden
van geven en nemen
aanslibben en uitslijten

waar de mens en ik ooit
een beweeglijk geheel vormden
van dood van leven
winnen en verliezen

slaagden jouw voorouders erin
mij in toom te houden in te perken
in te dammen en strak te trekken
tot een onzichtbaar en schijnbaar statisch geheel

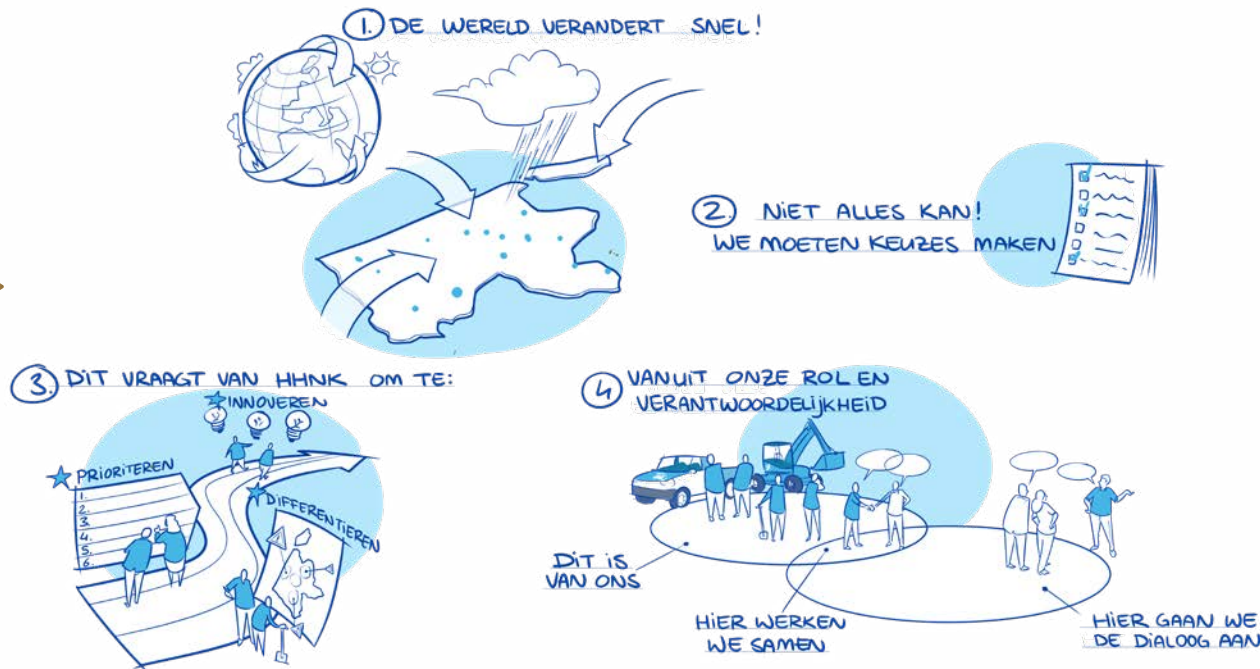
en ergens in dat geheel kwam jij
je leerde wat water was
iets om voor op te passen en te drinken
je leerde zwemmen vissen en de zee

je kwam terecht in een werkelijkheid
waaruit elke weerbarstigheid van mij
zorgvuldig werd opgevangen weggepompt en weggepolderd
tot de enigen die nog weerbarstigheid vertoonden
in een verder strakgetrokken landschap
de mensen zelf waren

en hier staan we nu
op dit moment in de tijd

1. Inleiding

Een visie voor 2050 en daarna

De wereld verandert

De context waarin Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) beweegt verandert in hoog tempo. Het klimaat verandert met als gevolg dat de zeespiegel stijgt, weersextremen toenemen en zoetwaterbeschikbaarheid onder druk staat. Geopolitieke ontwikkelingen zorgen voor onzekerheid in onder andere de beschikbaarheid van middelen en grondstoffen. De arbeidsmarkt is krap en personele capaciteit staat onder druk, zowel bij HHNK als bij samenwerkingspartners. De grenzen van de maakbaarheid en betaalbaarheid van oplossingen zijn voor sommige opgaven in zicht: niet alles is meer technisch op te lossen. Daarom moeten we ook kijken naar verdere bewustwording en acceptatie van deze grenzen en hoe we gaan meebewegen om verregaande overlast en schade te voorkomen. De fysieke ruimte is krap en vele (maatschappelijke) doelen treffen elkaar in de schaarse vrije ruimte. Dit maakt een stapeling van opgaven, processen en besluitvorming onvermijdelijk. HHNK heeft een groot aantal knoppen om aan te draaien. Voor de complexe opgaven die in het verschiet liggen, is echter meer nodig. De sleutel tot duurzame oplossingen is om met alle partijen - professionals én inwoners - aan de slag te gaan. De toekomst vraagt om samen meebewegen, samen afwegen en samen doen om Hollands Noorderkwartier toekomstbestendig en leefbaar te houden. Een uitgebreid overzicht van de belangrijkste opgaven voor HHNK is beschreven in hoofdstuk 2.

Toekomstbestendige keuzes nodig

Door de bovenstaande ontwikkelingen zien onze opgaven er anders uit. In de toekomst is niet langer alles altijd maakbaar en betaalbaar. HHNK zal daarom expliciete keuzes moeten maken. We gaan prioriteren, differentiëren en innoveren om mensen en middelen zo effectief en toekomstbestendig mogelijk in te zetten.

Niet ieder gebied is hetzelfde qua opgave en omstandigheden en vraagt daarom om een gebieds-gerichte aanpak die aansluit bij lokale situatie en behoeftes. De diversiteit in ons gebied en de stapeling van opgaven, maakt dat we zullen moeten differentiëren per gebied. Daarnaast vragen de veranderlijkheid van de omstandigheden en technologische ontwikkelingen van ons dat we als organisatie wendbaar zijn. Door te blijven innoveren, komen we tot slimme oplossingen, blijven we leren en groeien en bewegen we mee met de mogelijkheden van nieuwe technieken en initiatieven. Dit doen we om ons gebied op lange termijn leefbaar te houden.

Helderheid over rol en verantwoordelijkheid

Een snel veranderende context en noodzaak tot het maken van toekomstbestendige keuzes betekent dat er duidelijkheid nodig is over welke rol en verantwoordelijkheid bij wie ligt. HHNK vervult een actieve en richting-gevende rol als betrouwbare waterexpert. We geven duidelijkheid aan onze inwoners door expliciet te zijn over onze taken en verantwoordelijkheden. Daarnaast biedt deze helderheid ook handvatten om te kijken naar welke rollen en verantwoordelijkheden er bij andere

partijen – medeoverheden, inwoners, ondernemers – liggen om tot toekomstbestendige oplossingen te komen. We zetten in op een structurele/periodieke dialoog met partijen in onze omgeving, waarbij we niet alleen verbinden maar ook richting geven aan de uitkomsten.

Daarnaast kijken we naar welke rol HHNK kan spelen om faciliterend te zijn aan andere initiatieven. Waar nodig oefenen we invloed uit om tot goede kaders, samenwerkingen en wetgeving te komen voor een toekomstbestendig en leefbaar Hollands Noorderkwartier.

De Toekomstvisie HHNK 2050+ geeft hier invulling aan

De veranderende omstandigheden, de complexiteit van opgaven en behoefte aan helderheid over rol en visie legitimeren een nieuwe stip op de horizon. Hoe we invulling gaan geven aan bovengenoemde punten, zetten we uiteen in deze toekomstvisie: TV2050+. Met een horizon die kijkt naar 2050 en verder zetten we een nieuwe koers uit voor in ieder geval de komende 25 jaar. Hiermee vervangen we de Deltavisie uit 2012. Gelukkig beginnen we niet bij nul maar bouwen we voort op een rijke ervaring en waterschapsgeschiedenis van continue aanpassing om samen met het water te leven.

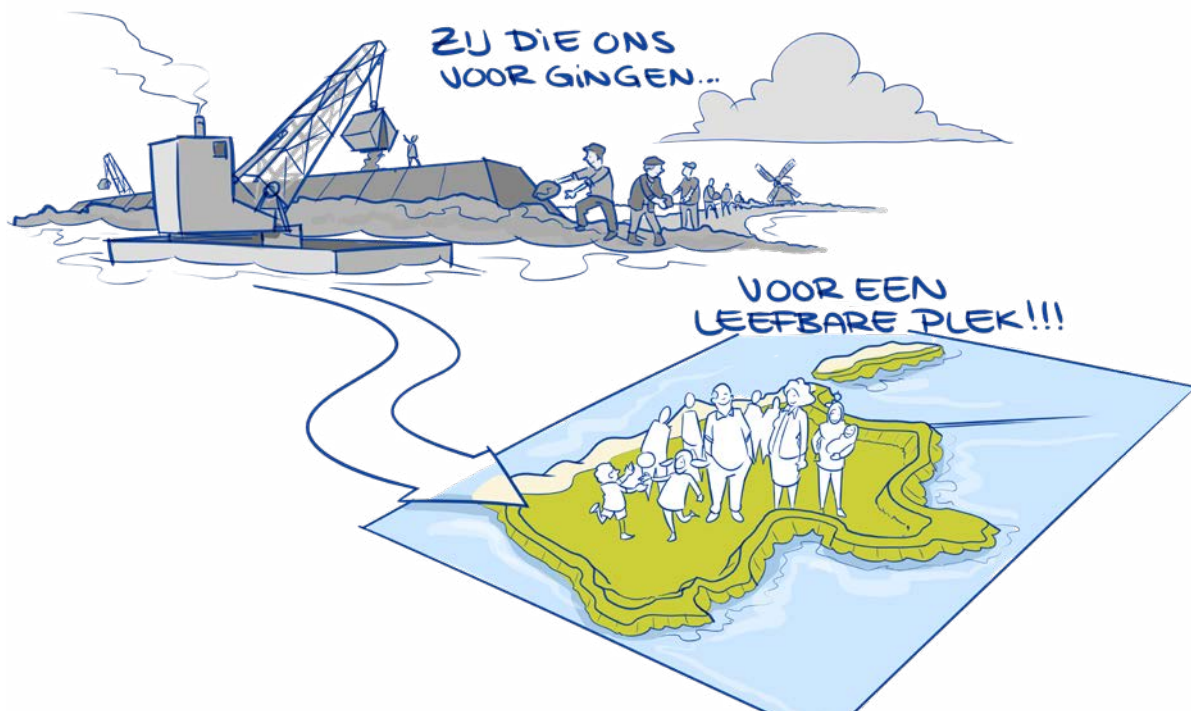

De veranderende omstandigheden, de complexiteit van opgaven en behoefte aan helderheid over rol en visie legitimeren een nieuwe stip op de horizon.

Voortbouwen op een lange geschiedenis

HHNK draagt een eeuwenoude verantwoordelijkheid: het beschermen van Noord-Holland boven het Noordzeekanaal en het zorgen voor voldoende water. In de laatste decennia kwam daar de zorg voor waterkwaliteit en afvalwaterzuivering bij.

In veiligheid kunnen wonen en werken in ons deel van de provincie is in belangrijke mate afhankelijk van een goed functionerend watersysteem aangezien we hier in een 'badkuip' leven; 80% van ons beheergebied ligt onder zeeniveau. Voor onze zoetwaterbehoefte zijn we grotendeels afhankelijk van de aanvoer uit het buitenland

via de Rijn en de IJssel. Het gebied bestaat uit diverse deelgebieden met elk hun eigen karakteristieken die van belang zijn voor het waterbeheer. Voorbeelden zijn duingebieden met zand, oude droogmakerijen met kleigrond en veenweiden met hoge grondwaterstanden.

Generaties voor ons hebben de verantwoordelijkheid voor het waterbeheer met toewijding en vakwerk ingevuld. Mede dankzij hun inzet is Hollands Noorderkwartier uitgegroeid tot een veilige en welvarende regio. Deze verantwoordelijkheid wil HHNK ook richting 2050 en verder blijven waarmaken.

Waterbeheer is door de eeuwen heen continu aan verandering onderhevig geweest; verandering van het klimaat en wensen en activiteiten van bewoners in het gebied zijn daarin sturend geweest. Het waterschap heeft zich voortdurend moeten aanpassen om binnen deze veranderende omstandigheden te voldoen. Dat is vandaag de dag niet anders. Het verschil met nu is de snelheid en veelheid van grote uitdagingen die nu en de komende jaren op ons afkomen.

Onze besluiten over dijken, gemalen, waterbergingen, zuiveringen en ruimtelijke inrichting werken lang door. Het kan jaren duren voordat nieuwe infrastructuur een plek krijgt in ons gebied. Vervolgens blijven onze werken vele tientallen jaren staan. Wat we vandaag investeren en organiseren bepaalt in hoge mate hoe Hollands Noorderkwartier er in 2050 en zelfs daarna voor staat. Tegelijkertijd is wendbaarheid en adaptatie aan nieuwe en onzekere ontwikkelingen steeds belangrijker.

De visie is gebouwd op een toekomstverkenning

Aan deze visie ligt een brede verkenningfase ten grondslag. Hierin zijn trends geanalyseerd, context-scenario's uitgewerkt en zijn er gesprekken gevoerd met wetenschappers, bestuurders, ondernemers en maatschappelijke partners¹.

De verkenning laat zien dat de context waarin HHNK richting 2050 en verder opereert sterk zal verschillen van het heden. We zien zekerheden zoals regionale bevolkingsgroei, de exponentiële ontwikkeling van technologie en hogere eisen aan waterkwaliteit maar ook onzekerheden zoals economische en geopolitieke ontwikkelingen. In sommige toekomstscenario's staat technologische maakbaarheid centraal, in andere het meebewegen met water, bodem en natuur. In sommige scenario's groeit de bestuurlijke centralisatie, in andere verschuift verantwoordelijkheid naar regio's en gemeenschappen.

Wat deze mogelijke toekomst gemeen hebben, is dat ze ons confronteren met fundamentele vragen over onze risicobereidheid en verantwoordelijkheid. Hoeveel risico zijn we bereid te accepteren? Hoe organiseren we solidariteit tussen gebieden, generaties en gebruikers? En wat betekent dat voor de financiering van onze opgaven? Welke rol willen wij innemen in de ruimtelijke ontwikkeling van Hollands Noorderkwartier? Deze vragen raken de kern van ons bestaan als waterschap. Ze dwingen ons om in deze Toekomstvisie 2050+ expliciet te maken waar wij voor staan en welke waarden en principes leidend zijn in ons handelen.

Leeswijzer

Deze *Toekomstvisie 2050+* schetst de koers van HHNK richting 2050 en verder. Het document is opgebouwd langs de volgende lijn: van context en opgaven, via waarden en positionering, naar inhoudelijke visies op de taken van het waterschap (waterveiligheid, voldoende water, gezond en schoon water) en de strategische uitdagingen voor de organisatie. Afsluitend zijn bijlagen opgenomen met onder meer de scenarioverkenning die aan de visie ten grondslag ligt.

Deze toekomstvisie is geen beleidsuitwerking en bevat geen concrete beleidskeuzes, normen of maatregelen. Het document biedt een koers op hoofdlijnen en beschrijft hoe HHNK aankijkt tegen de grote ontwikkelingen en dilemma's die richting 2050 op ons afkomen. De focus ligt nadrukkelijk op de lange termijn en op vragen die richtinggevende keuzes vereisen, juist omdat veel besluiten in het waterbeheer een lange doorlooptijd en doorwerking hebben.

De visie is richtinggevend, niet kaderstellend. Zij vormt geen formeel toetsingskader voor projecten of besluiten, maar fungeert als gezamenlijk referentiepunt en kompas voor verdere beleidsontwikkeling, programmering en bestuurlijke afwegingen.

Uitwerkingen naar beleid, programma's en concrete maatregelen vinden plaats na vaststelling van deze toekomstvisie, zoals in het Waterbeheerprogramma en andere beleidsdocumenten.

Hoofd, hart en onderbuik – kunstenaarslijn

Nadenken over een leefbaar en toekomstbestendig gebied doe je niet alleen met je hoofd, maar ook met je hart en onderbuik. In het proces hebben wij ons laten begeleiden door kunstenaar Laura Mentink die ruimte heeft gemaakt voor reflectie, emotie en verbeelding. Haar bijdrage is geland in een aparte lijn in dit visiedocument. Haar pagina's zijn te herkennen aan de kleurrijke achtergronden met daarop een verzameling van haar teksten die betrekking hebben op deze visie.

Deze elementen zijn te herkennen als aankondiging van ieder hoofdstuk in deze visie. De passages hebben een duidend en inspirerend karakter en zijn bedoeld om het gesprek over de toekomst te openen en te verdiepen. Zij moeten niet worden gelezen als vastgesteld beleid of vaststaande keuzes, maar als uitnodiging tot dialoog over de opgaven en verantwoordelijkheden richting 2050 en verder.

¹ Trends en scenario's TV2050+ HHNK (juli 2025)

waterlichaam

mens

wat als dit een kans is?

een kans
om onze relatie te herzien

om de relatie tussen water en mens
- tussen jou en mij -
te herzien

wat als dit een kans is
om samen te komen
samen te stromen

niet langer tegen
maar met

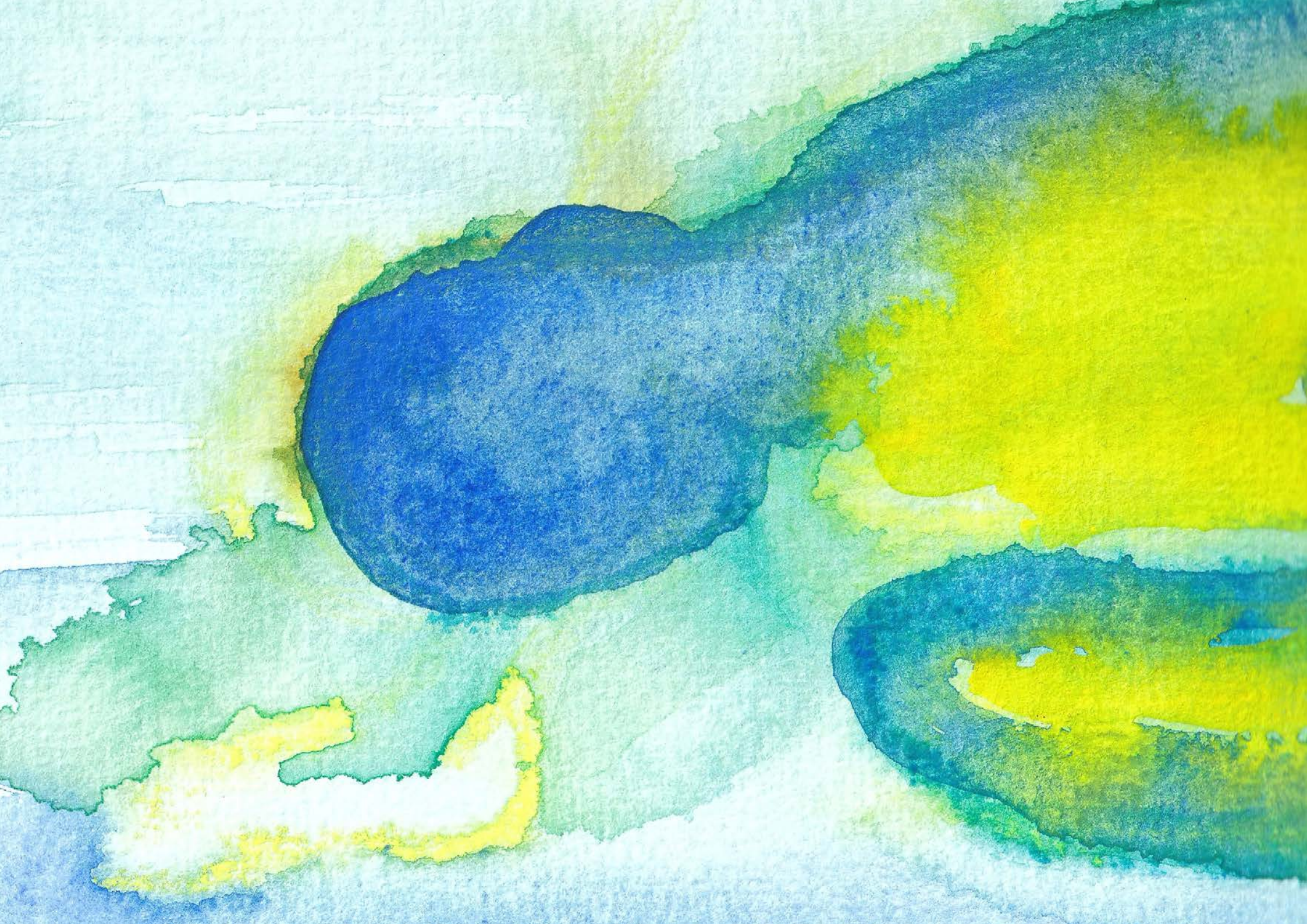
een kans
om ons te herinneren
dat wij niet gescheiden zijn
maar verbonden

dat jij voor meer dan de helft uit mij bestaat
dat wat jij vandaag oppervlaktewater noemt
morgen als kraanwater in je glas zit
direct door je lichaam wordt opgenomen

dat je hart mij rondpompt
dat ik door je heen stroom
in elke cel van jouw lichaam
beweeg

jij bent een waterlichaam mens

je bent nooit anders dan een
waterlichaam geweest

2. De context: integrale opgaven

HHNK en zijn activiteiten staan niet los van de rest van de wereld. Richting 2050 staat HHNK aan de lat voor een samenhangend geheel aan grote en ingrijpende opgaven. Deze opgaven raken direct aan de leefbaarheid, veiligheid en ontwikkeling van Hollands Noorderkwartier. Ze gaan over waterbeheer in technische zin, maar ook over de manier waarop het gebied als geheel functioneert en zich kan blijven ontwikkelen.

Deze opgaven bepalen in belangrijke mate welke keuzes wij moeten maken, waar wij differentiëren en prioriteren en hoe wij ons positioneren in het speelveld van overheden en maatschappelijke partners. Dit hoofdstuk schetst de inhoud van het veranderend landschap waarbinnen HHNK beweegt en de belangrijkste opgaven waar we, als gevolg van deze ontwikkelingen, voor staan.

Opgaven

Klimaatverandering en weersextremen

Klimaatverandering is een belangrijke drijvende kracht achter veel van de groeiende wateropgaven richting 2050 en verder. De zeespiegel zal naar verwachting na 2050 sneller gaan stijgen. Volgens berekeningen van het KNMI kan de zeespiegelstijging in 2100 oplopen tot tussen de 30 centimeter en 1,2 meter ten opzichte van nu. Als de uitstoot van CO₂ onverminderd doorgaat én gletsjers op Antarctica versneld afbrokkelen, kan de zeespiegel in 2100 zelfs 2,5 meter stijgen. De zeespiegel zal ook na 2100 blijven stijgen: een mogelijke stijging van 2,5 meter in 2100 betekent een stijging van 5 meter in 2150.

Tegelijkertijd nemen neerslagextremen toe. Zware buien worden intensiever, terwijl zomers gemiddeld droger en warmer worden. Hollands Noorderkwartier zal steeds vaker geconfronteerd worden met piekbelasting waarbij in korte tijd meer water moet worden afgevoerd, terwijl in droge perioden juist zoetwaterschaarste ontstaat. Hogere temperaturen versterken bovendien de druk op de leefbaarheid in verstedelijkt gebied en op de waterkwaliteit, door bijvoorbeeld algengroei en zuurstoftekorten.

Ook is er een kans dat de Warme Golfstroom (de AMOC) over enkele decennia stilvalt. Noordwest-Europa zal dan flink afkoelen, waardoor de winters langer, kouder en extremer worden, met sterke windstormen. De zomers zullen droger worden, waardoor de voedselopbrengsten met ongeveer een derde verminderen. Daarnaast zal de zeespiegel langs de Nederlandse kust nog met zeker een halve meter extra stijgen boven op de zeespiegelstijging die we al verwachten.

Bovenstaande ontwikkelingen – welke kant het ook opgaat – maken dat overlast in de toekomst niet altijd meer te voorkomen is. Klimaatverandering gaat wat vragen van onze collectieve overlastacceptatie en de inrichting van Hollands Noorderkwartier.

Verzilting en afnemende zoetwaterbeschikbaarheid

De beschikbaarheid van (schoon) zoet water staat steeds meer onder druk. Door zeespiegelstijging dringt zout water verder landinwaarts, terwijl ook het opwellen van zout grondwater toeneemt. Dit is een vraagstuk dat op termijn steeds meer merkbaar wordt. Langere perioden van droogte leiden bovendien tot minder aanvoer van zoet water uit onder andere het IJsselmeer. Naar verwachting neemt het zoetwateraanbod in Hollands Noorderkwartier in 2050 met zo'n 10% af. Tegelijkertijd stijgt de vraag naar zoet water naar verwachting met 35% in 2050. Dit heeft te maken met bevolkingsgroei, economische ontwikkeling en veranderende landbouwpraktijken. Hierdoor ontstaat er een structureel spanningsveld tussen vraag en aanbod.

Door zeespiegelstijging dringt zout water verder landinwaarts, terwijl ook het opwellen van zout grondwater toeneemt.

Zoetwaterschaarste heeft daarnaast invloed op waterkwaliteit en kan ook impact hebben op de waterveiligheid, als waterkeringen te ver uitdrogen. De toekomstige opgave gaat over de verdeling van het schaarsere zoete water – zowel in de tijd, als tussen de gebruikers. Welke (her)inrichting van het gebied is daarvoor nodig en hoe werken we daar gezamenlijk naartoe?

Bodemdaling

In grote delen van Hollands Noorderkwartier zet de bodemdaling door, met name in veenweidegebieden. In ongeveer een kwart van Noord-Holland daalt de bodem significant (met meer dan 2 mm per jaar). Dit is mede het gevolg van ontwatering, de oxidatie van veen en klimaatverandering.

Een groot deel van de waterinfrastructuur in zowel Nederland als elders in Europa is gebouwd tussen 1960 en 1990 en nadert het einde van zijn levensduur.

Bodemdaling heeft grote gevolgen voor het watersysteem en de leefomgeving. Het vergroot de risico's van wateroverlast en overstromingen – en de daaruit volgende schade, het verhoogt de kosten voor beheer en onderhoud van infrastructuur en leidt bovendien, in het geval van veenbodems, tot extra uitstoot van broeikasgassen. Daarnaast versterkt bodemdaling de effecten van andere ontwikkelingen, zoals zeespiegelstijging en verzilting. De opgave is om te komen tot een gebalanceerde en gebiedsgerichte aanpak voor bodemdaling; welke mitigerende of adaptieve maatregelen zijn nodig om hier toekomstbestendig mee om te gaan. En, welke rol kan en wil HHNK hierin spelen?

Ecologische druk en strengere normen

Een goede oppervlaktewaterkwaliteit is belangrijk voor gezonde natuur en daarmee de leefbaarheid van het gebied. De druk op de waterkwaliteit neemt echter toe door onder andere klimaatverandering, bevolkingsgroei en toename van economische ontwikkelingen terwijl tegelijkertijd de normen strenger worden. Op dit moment voldoet geen van de waterlichamen in Hollands noorderkwartier aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water, die uiterlijk in 2027 moeten worden gehaald. Nieuwe Europese regelgeving kan leiden tot verdere aanscherping van de normen, zoals er recent ook een herziene Richtlijn Stedelijk Afvalwater in werking is getreden.

Daarnaast verandert de aard van de vervuiling. Naast nutriënten en organische belasting spelen steeds vaker moeilijk afbreekbare stoffen een rol, zoals medicijnresten,

PFAS, microplastics en pesticiden. Deze stoffen vragen om nieuwe oplossingen in het geheel van de waterketen. Daarnaast vergroten hogere watertemperaturen en langere perioden van stilstaand water de kans op verslechtering van de chemische en ecologische waterkwaliteit. De meeste invloed op de waterkwaliteit ligt bij andere partijen en gebruikers in het gebied. HHNK is verantwoordelijk voor een goede oppervlaktewaterkwaliteit en we zijn voor een groot deel afhankelijk van anderen om hieraan te werken. De opgave gaat over hoe HHNK gaat samenwerken met andere partijen in het gebied om de oppervlaktewaterkwaliteit te verbeteren en te behouden.

Veroudering van infrastructuur

Een groot deel van de waterinfrastructuur in zowel Nederland als elders in Europa is gebouwd tussen 1960 en 1990 en nadert het einde van zijn levensduur. Dit geldt voor onze 15 rioolwaterzuiveringen, maar deels ook voor onze 2200 gemalen en 80 sluizen en andere civiele kunstwerken in Hollands Noorderkwartier. Dit betekent dat HHNK de komende decennia voor een grootschalige vervangingsopgave staat. Daarbij gaat het niet alleen om het vervangen van bestaande systemen, maar ook om het aanpassen ervan aan toekomstige eisen. Nieuwe installaties moeten grotere piekbelastingen aankunnen, energie-efficiënter zijn en voldoen aan strengere (waterkwaliteits-) normen. Tegelijkertijd spelen ambities en eisen rondom circulariteit en klimaatneutraliteit een steeds grotere rol.

Tekorten aan mensen en middelen maken deze grote vervangingsopgave nog complexer. Grondstoffen

worden schaarser en duurder en de energietransitie en de woningbouwopgave vragen ook om veel technisch geschoold personeel. Alleen al de investeringsopgave voor de rioolwaterzuiveringen zal in Nederland oplopen tot 2 miljard per jaar, terwijl de capaciteit van de huidige markt daar nog niet op ingericht is. Dit veroorzaakt spanning tussen vraag en aanbod. De opgave is om hier een balans te vinden tussen wat ons te doen staat en wat haalbaar en betaalbaar is.

Digitalisering en cyberveiligheid

Voor het waterbeheer gebruiken we steeds meer digitale systemen. Sensoren, data-analyse, AI en intelligente gebiedsregelingen bieden grote kansen voor efficiënter en slimmer beheer. Tegelijkertijd introduceren deze ontwikkelingen nieuwe kwetsbaarheden. Cyberaanvallen op vitale infrastructuur, zoals gemalen en zuiveringen, kunnen directe gevolgen hebben voor waterveiligheid en waterkwaliteit. Door toenemende geopolitieke spanningen stijgt bovendien de kans op cyberaanvallen. HHNK staat voor de opgave om richting 2050 te kijken hoe zij haar activiteiten, procedures en bediening van kunstwerken weerbaar inricht in het licht van geopolitieke dreiging en digitalisering. Daarnaast liggen er ook een heleboel mooie kansen om met data en digitalisering ons werk beter en sneller te maken. Hoe houden we dit in balans en doen we dit verantwoord?

Schaarste van fysieke ruimte

De ruimte in Hollands Noorderkwartier is schaars en de druk op de ruimte neemt richting 2050 verder toe; steeds meer activiteiten 'strijden' om dezelfde vierkante meter.

Cyberaanvallen op vitale infrastructuur, zoals gemalen en zuiveringen, kunnen directe gevolgen hebben voor waterveiligheid en waterkwaliteit.

De bevolking van Noord-Holland zal naar verwachting met bijna 400.000 inwoners groeien en vanwege de huishoudensverdunding stijgt het aantal huishoudens relatief nog sterker. Dit leidt tot een toenemende vraag naar woningbouw, terwijl ook de energietransitie, landbouw, natuurontwikkeling en infrastructuur (waaronder toekomstige dijkversterkingen, zoetwaterberging en -opslag en uitbreiding van zuiveringen) om een plek vragen in dezelfde schaarse ruimte.

Deze ruimtedruk raakt ook direct aan het waterbeheer. Zo hebben de huidige rioolwaterzuiveringen onvoldoende capaciteit om deze bevolkingsgroei te faciliteren. Verstedelijking en verharding zorgen bovendien voor snellere afvoer van water en vergroten de kans op wateroverlast.

Richting de toekomst zal HHNK goed moeten afwegen hoe we ruimte efficiënt en effectief inrichten. Daarin moeten we kijken naar eigen activiteiten en daarnaast in toenemende mate samenwerken met partijen in de ruimtelijke ordening.

Sociale en bestuurlijke complexiteit

De maatschappelijke en bestuurlijke context waarin HHNK opereert wordt richting 2050 complexer; het aantal betrokken partijen bij wateropgaven neemt toe en belangen lopen vaker uiteen. Water raakt direct aan ruimtelijke ontwikkeling, landbouw, natuur, energie en economie, waardoor besluitvorming steeds vaker plaatsvindt in een 'drukker' veld van verschillende overheden, sectoren en maatschappelijke organisaties. Dit maakt de bestuurlijke context minder eenduidig.

Daarnaast veranderen ook de maatschappelijke verhoudingen. Inwoners en bedrijven zijn mondiger, beter geïnformeerd en stellen hogere eisen aan transparantie en betrokkenheid. Er wordt vaker gevraagd om lokaal maatwerk te leveren met gevolgen voor tijd, middelen en onderlinge solidariteit. Vertrouwen in instituties is niet vanzelfsprekend en uiteenlopende belangen en perspectieven kunnen leiden tot polarisatie. Als gevolg hiervan wordt er toenemende inspanning gevraagd om vroegtijdig en vaker in gesprek met burgers en belanghebbenden te komen over hun belangen en wensen in relatie tot het waterschapswerk. HHNK staat voor de opgave om in de toekomst maatwerk, overleg en participatie te wegen tegenover het adequaat, efficiënt en duurzaam uitvoeren van maatregelen en het beheer.

Vertrouwen in instituties is niet vanzelfsprekend en uiteenlopende belangen en perspectieven kunnen leiden tot polarisatie.

Schaarste van middelen, betaalbaarheid onder druk

De vele opgaven die elkaar soms ook nog versterken of met elkaar samenhangen, leiden tot extra behoeften en noodzaak voor het nemen van maatregelen in ons waterbeheer in brede zin. Verkenningen laten zien dat dit op termijn leidt tot een veel grotere vraag naar middelen (financiën, FTE, grondstoffen en energie) dan dat we in het hier en nu beschikbaar hebben. Dit maakt dat betaalbaarheid en maakbaarheid een belangrijk vraagstuk is in relatie tot alle opgaven die op ons afkomen.

Energie- en grondstoffentransitie

Door toenemende schaarste aan grondstoffen, geopolitieke spanningen en de transitie naar een circulaire

economie verandert fundamenteel de manier waarop we omgaan met energie en materialen richting 2050. Afhankelijkheden in internationale ketens worden steeds zichtbaarder en kwetsbaarder en de druk om grondstoffen efficiënter te gebruiken neemt toe. Tegelijkertijd neemt de afhankelijkheid van elektriciteit toe. Voor het functioneren van gemalen, zuiveringen en digitale systemen is een betrouwbare energievoorziening essentieel. Netcongestie vormt hierbij een groeiende beperking, waardoor uitbreiding en verduurzaming niet vanzelfsprekend zijn.

In deze context groeit het belang van het terugwinnen van energie en grondstoffen uit afvalstromen. Wat voorheen werd gezien als restproduct, wordt steeds vaker beschouwd als waardevolle bron. Dit geldt in het bijzonder voor de waterketen, waar afvalwater een bron vormt van energie, nutriënten en andere herbruikbare stoffen. Met de uitgesproken ambitie om in 2050 100% circulair en energieneutraal te zijn hebben HHNK en de markt nog veel belangrijke stappen te zetten om daar te komen. Deze stappen zijn op voorhand niet allemaal duidelijk. De opgave richting 2050 is om dat helder te krijgen en daar impactvolle stappen in te zetten.

Uitbreiding en doorontwikkeling van wet- en regelgeving

De komende decennia wordt het waterschap geconfronteerd met een uitbreiding en doorontwikkeling van wet- en regelgeving. Vanuit zowel Europees als nationaal niveau nemen de inhoudelijke eisen aan waterbeheer alsook de eisen aan governance, verantwoording en transparantie verder toe.

Tegelijkertijd groeit de druk vanuit het digitale domein. Nieuwe regelgeving rond cyberbeveiliging, weerbaarheid van vitale infrastructuur, data-uitwisseling en privacy zorgt voor een verbreding van het regelgevingskader waarbinnen waterschappen opereren. Deze kaders raken niet alleen de technische uitvoering, maar ook de bestuurlijke verantwoordelijkheid en de inrichting van processen en samenwerking in ketens. Naar verwachting zet deze ontwikkeling zich de komende decennia voort, waardoor de complexiteit, onderlinge samenhang en externe verantwoordingsdruk verder zullen toenemen.

Opgaven zijn sterk met elkaar verweven

Al deze opgaven bestaan niet in isolatie maar zijn intrinsiek verweven met elkaar. Het draaien aan een knop bij de ene opgave (bijvoorbeeld wateroverlast) kan een oplossing zijn bij de ander (zoetwaterbeschikbaarheid) of juist die opgave lastiger maken. In het kijken naar de toekomst is het daarom van fundamenteel belang om met een integrale blik te kijken naar zowel opgaven als oplossingen. Oplossingen in isolement zijn niet vol te houden; alleen door de complexiteit van het landschap en het netwerk waarin we bewegen mee te nemen in onze overwegingen komen we tot robuuste keuzes voor ons en de generaties na ons.

In het kijken naar de toekomst is het daarom van fundamenteel belang om met een integrale blik te kijken naar zowel opgaven als oplossingen.

rollenspel

wat als dit een kans is
om een nieuw verhaal te vertellen

om jullie kinderen kleinkinderen
achterachterkleinkinderen
een nieuw verhaal te vertellen

wat als wij besluiten
deze kans te grijpen
met alle handen waterkracht stroming stuwing
die we in ons hebben

wat als we besluiten
dit aan te gaan
samen

wat als we besluiten
positie in te nemen

besluiten
in beweging te komen

besluiten
onszelf opnieuw vorm te geven

besluiten
heldere keuzes te maken

wat als we besluiten
een nieuwe rol te spelen
welk verhaal vertellen we dan

welke rol spelen we
welke rol geef je mij
en welke rol speel je zelf
mens

3. Positionering HHNK

Waarden en leidende principes

Dit hoofdstuk beschrijft welke waarden voor HHNK richtinggevend zijn, welke leidende principes daaruit voortkomen en welke rol en positie HHNK kiest richting 2050+. Het vormt het normatieve kompas van de toekomstvisie. Hierin houden we de volgende definities aan:

Waarden zijn centrale overtuigingen die richting geven aan wat HHNK belangrijk vindt.

Leidende principes zijn herkenbare vuistregels die richting geven aan het handelen en helpen bij het maken van keuzes in complexe situaties.

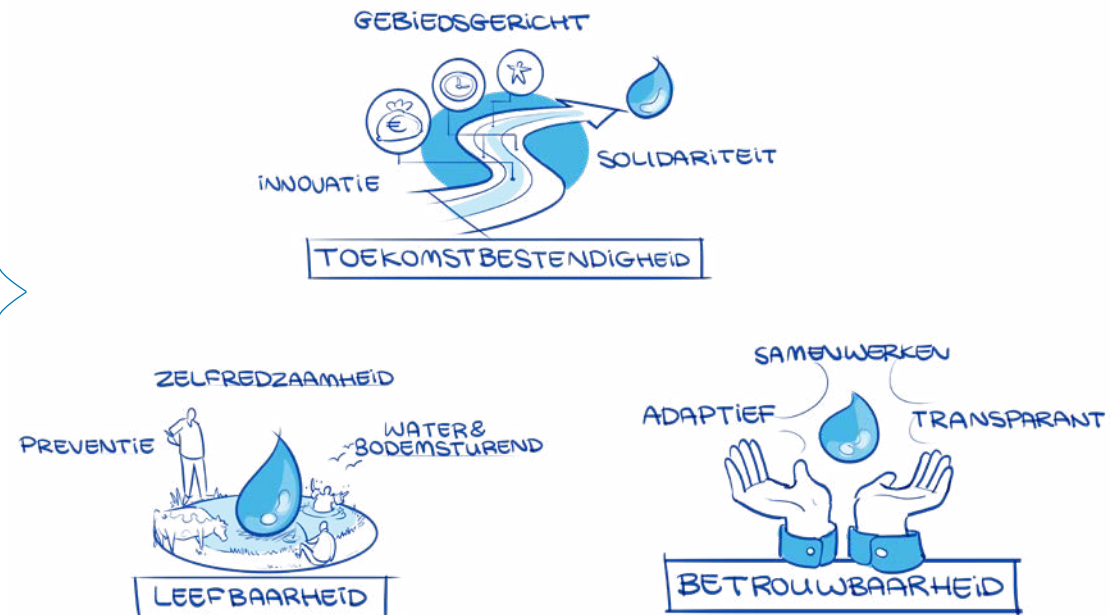
1. Leefbaarheid

Waarde

HHNK heeft een blijvende verantwoordelijkheid voor veilig, schoon en voldoende zoet water, zodat Hollands Noorderkwartier leefbaar blijft — nu en in 2050+.

Principes

- Preventie waar het kan, weerbaarheid waar het moet
- We bevorderen zelfredzaamheid en waterweerbaarheid
- Water en bodem zijn sturend in ruimtelijke keuzes.

2. Toekomstbestendigheid

Waarde

In een veranderende wereld gaan we doelmatig om met middelen; we investeren in toekomstbestendig water-beheer en daar waar de maatschappelijke meerwaarde het grootst is.

Principes

- We werken gebiedsgericht en differentiëren waar nodig, oplossingen zijn toekomstbestendig en doen recht aan verschillen tussen gebieden en gebruikers
- We benutten data, digitalisering en innovatie gericht voor vergroting van doelmatigheid
- Solidariteit blijft het uitgangspunt als collectieve belangen worden geraakt.

3. Betrouwbaarheid

Waarde

Onze kennis en expertise is betrouwbaar voor de aanpak van complexe opgaven. We zijn een betrouwbare samenwerkingspartner.

Principes

- We delen kennis en zijn transparant over risico's, keuzes en consequenties naar partners en de samenleving
- Samen uit, samen thuis: we werken samen met stakeholders aan brede maatschappelijke opgaven, daarbij zijn afspraken niet vrijblijvend
- We zijn adaptief en tonen wendbaarheid in hoe we inspelen op veranderingen.

Onze positionering: HHNK als fundament voor leefbaarheid

Onze omgang met water bepaalt de toekomst van Hollands Noorderkwartier. In een regio waar grote delen van het gebied onder zeeniveau liggen en waar ruimte schaars is, is water geen sectorale opgave maar een randvoorwaarde voor leefbaar werken en wonen.

Dit vraagt om een waterschap dat niet alleen uitvoert, maar ook richting geeft en toekomstbestendige voorwaarden schept. Onze positionering bepaalt hoe wij invulling geven aan onze verantwoordelijkheid in een veranderende context. Dit hoofdstuk licht toe hoe wij daar tegenaan kijken.

Water en bodem bepalen maatschappelijke keuzes

Richting 2050 zijn er grenzen aan wat we technisch nog kunnen oplossen en beheersen. Water en bodem worden daarom steeds meer sturend. Niet alle risico's kunnen worden weggenomen en niet alle functies passen overal. We zien het natuurlijke systeem niet als sluitpost van ruimtelijke ontwikkeling, maar juist als het fundament hiervan. Door het natuurlijke systeem als uitgangspunt te nemen, voorkomen we dat we problemen doorschuiven naar de toekomst. Dit vraagt om expliciete keuzes en ook om acceptatie. Niet alles kan en niet alles kan blijven zoals het is. Daar waar water en bodem bepalend zijn voor maatschappelijke keuzes, zijn wij leidend in het agenderen en duiden van deze keuzes. Daarbij adviseren wij niet alleen, maar sturen we actief aan op uitkomsten met ons juridisch instrumentarium en onze rol als bevoegd gezag (VTH).

**Richting 2050
zijn er grenzen
aan wat we
technisch nog
kunnen oplossen
en beheersen.**

Om het waterbelang en onze verantwoordelijkheden effectief te kunnen blijven uitvoeren zetten we – waar nodig – erop in om dit instrumentarium en onze bevoegdheid uit te breiden of aan te passen.

In kwetsbare gebieden stellen wij duidelijke grenzen aan wat mogelijk is. Dat kan leiden tot aanbevelingen of keuzes voor ‘waterrobuust’ of tijdelijk bouwen, het reserveren van ruimte voor waterberging of het beperken van functies die het systeem structureel onder druk zetten. In minder kwetsbare gebieden is er meer mogelijk, hoewel ook daar klimaatbestendig moet worden ontworpen. Met de Waterschapsverordening geven we actief invulling aan deze regierol.

Het mandaat voor het maken van keuzes in de ruimtelijke ordening (RO) ligt vanuit de Omgevingswet als gedeelde verantwoordelijkheid zowel bij onze medeoverheden (Rijk, Provincie, gemeentes) alsook bij het waterschap. Zo stelt de Omgevingswet dat gemeentelijke omgevingsplannen op het gebied van water en ruimte moeten aansluiten bij de Waterschapsverordening.

We zetten in op een toekomst waar we in de ruimtelijke ordening alleen nog toekomstbestendige, klimaat-robuuste keuzes maken voor een leefbaar Hollands Noorderkwartier. Wij zorgen dat onze kennis en expertise structureel en tijdig aan tafel zit en bepalend is voor besluiten die worden genomen. We zijn een constructieve partner die helder adviseert vanuit het waterbelang, ten dienste van de leefbaarheid van Hollands Noorderkwartier op lange termijn. Als vanzelfsprekend worden we tijdig

Wij brengen ons advies tijdig, scherp en richtinggevend in en verwachten dat dit volwaardig wordt meegewogen in besluitvorming.

betrokken om te adviseren op ruimtelijke vraagstukken. Waar dat niet zo is, zorgen we zelf dat we snel signaleren en adviseren bij nieuwe RO-ontwikkelingen. Wij brengen ons advies tijdig, scherp en richtinggevend in en verwachten dat dit volwaardig wordt meegewogen in besluitvorming.

We prioriteren en differentiëren op basis van risico's

Het is ons uitgangspunt dat we invulling geven aan onze wettelijke taken. Waterveiligheid vormt de basis onder ons handelen, evenals een goed functionerend watersysteem, een betrouwbare waterketen en een solide organisatie. Daarnaast zien we ook dat richting de toekomst onze beschikbare capaciteit in toenemende mate onder druk

staat. Financiële middelen, personele capaciteit en grondstoffen zijn niet altijd voldoende beschikbaar. Dit betekent dat we soms zullen moeten prioriteren. Wanneer middelen onder druk staan, maken wij expliciete keuzes en prioriteren wij daarom op basis van risicoreductie, het voorkomen van onherstelbare schade en de bijdrage aan onze doelstellingen. Hierbij hoort ook een goede belangenafweging. Prioriteren kan ook betekenen dat we onze inzet gaan differentiëren. Dus niet meer overall dezelfde inspanning doen, ook op basis van risico-afweging. Op deze manier maken we robuuste en betaalbare keuzes voor de leefbaarheid van het gebied.

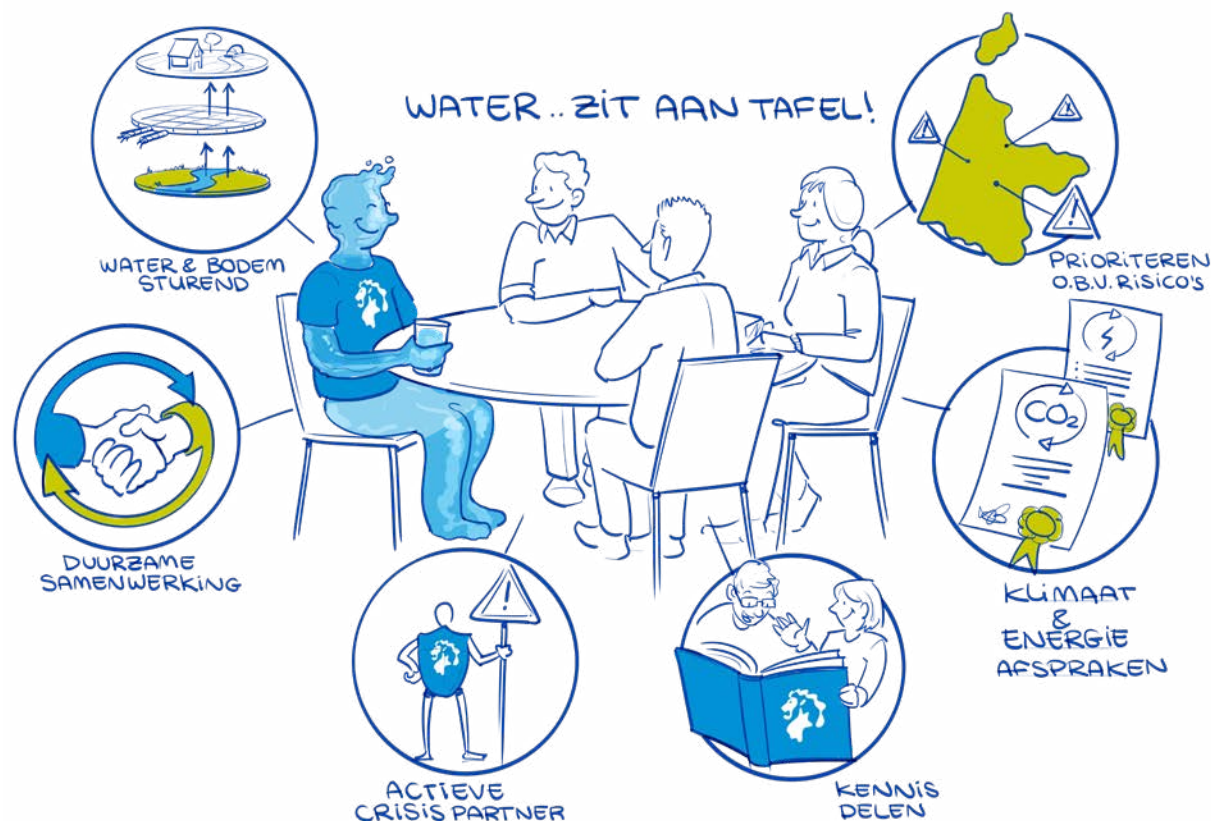
We delen actief onze kennis

Wateropgaven staan aan de basis van de leefbaarheid van Hollands Noorderkwartier en raken daarmee het hele gebied en al haar inwoners. Dit vraagt om het nemen van gezamenlijke verantwoordelijkheid en het tonen van eigenaarschap over mogelijke oplossingen. HHNK speelt hierin een constructieve en richtinggevende rol en schuift daarom, gevraagd en ongevraagd, aan bij ontwikkelingen die het waterbelang raken.

In een omgeving met uiteenlopende belangen, versnipperde informatie en soms tegengestelde perspectieven is draagvlak geen vanzelfsprekendheid. We kiezen er daarom voor om actief onze waterbeheerkennis te delen met partijen in ons gebied.

We zetten in op duurzame samenwerking

De complexiteit van huidige en toekomstige opgaven maakt dat HHNK deze niet alleen kan oplossen. Een leefbare toekomst vraagt om duurzame samenwerking.

We vergroten onze inzet om een volwaardige crisispartner te zijn binnen de veiligheidsregio.

Door te bouwen aan langdurige partnerschappen met partijen in het gebied, bundelen we onze krachten om tot structurele en volhoudbare oplossingen te komen voor de opgaven die op tafel liggen en/of komen. De watersysteemverantwoordelijkheid blijft in deze samenwerkingen wel bij HHNK liggen. Waar dit onze wettelijke taak is – of onze doelstellingen ondersteunt – nemen wij de regie en sturen op samenhang en resultaat. Als netwerkregisseur brengen we, wanneer de opgaven erom vragen, de juiste partijen, expertise en middelen bij elkaar om tot robuuste oplossingen te komen. We bouwen aan een organisatie die de wendbaarheid en financiële en besluitvormende inrichting heeft om hier goed invulling aan te kunnen geven. Daarnaast wordt waterbewustzijn en waterweerbaarheid steeds belangrijker. HHNK investeert blijvend in het vergroten van waterbewustzijn bij inwoners, bedrijven, mede-overheden en maatschappelijke organisaties. Met positieve gedragsbeïnvloeding zetten we hierop in.

We zijn een actieve crisispartner

Het aantal crises door klimaatverandering neemt toe, zoals wateroverlast (juni 2021), extreme neerslag (november 2023, mei/juni 2024) en stormen. Dit wijst op de noodzaak voor veranderingen in waterbeheer. Daarnaast worden we geconfronteerd met toenemende (geopolitieke) bedreigingen zoals uitval van elektriciteit, cyberaanvallen, oorlogsdreiging en terrorisme. Deze crisissituaties, waarbij veel meer op het spel staat dan alleen schade, worden steeds complexer. De potentiële risico's en schades zijn grootschaliger en ernstiger, de communicatie naar inwoners wordt ingewikkelder en

bestuurlijke dilemma's kunnen ineens om aandacht vragen. Toekomstbestendige crisisbeheersing draait dus om veel meer dan alleen wateroverlast, hoe verwoestend die ook kan zijn voor inwoners.

Richting 2050 opereren we niet meer louter als (object) beheerder, die tijdens crises het doel heeft kunstwerken in bedrijf te houden, maar zijn we in staat situatie-afhankelijk en met het minimaliseren van maatschappelijke ontwrichting als primair doel, crises te bestrijden. We werken nauw samen met onze crisispartners en we zijn in staat de bestrijding zo nodig uit te breiden met de inzet van bedrijven en inwoners in de getroffen gebieden.

Doordat we in rustige tijden werken aan stevige en betrouwbare samenwerkingsnetwerken, hebben we in tijden van nood robuuste samenwerkingen om op te vertrouwen en op te bouwen. We vergroten onze inzet om een volwaardige crisispartner te zijn binnen de veiligheidsregio. We dragen, boven onze wettelijke taken, actief bij aan het versterken van de samenwerking met andere veiligheidspartners in crisisbeheersing, zoals de veiligheidsregio, hulpdiensten, Rijkswaterstaat en defensie.

Klimaat- en energieneutraliteit: we geven het goede voorbeeld

HHNK heeft zich gecommitteerd aan doelstellingen van de watersector om in 2035 energie- en klimaatneutraal te zijn. Deze ambitie is van belang voor ons, want HHNK ondervindt al op dagelijkse basis de gevolgen van klimaatverandering en het effect op onze opgaven. Ook al is

op wereldschaal onze bijdrage gering, we hebben een voorbeeldrol in onze omgeving om zichtbaar in te zetten op verduurzaming. In de huidige geopolitieke context is het belang van energie-onafhankelijkheid en leveringszekerheid ook een belangrijke drijfveer geworden om in te zetten op verduurzaming. Hoe minder energie we van derden hoeven in te kopen, enerzijds door besparing en anderzijds door eigen opwekking, hoe weerbaarder we zijn.

In ons klimaatprogramma 'klimaatneutraal 2035' (K35) zijn daarvoor doelstellingen opgenomen. Om een serieuze bijdrage te leveren aan het verkleinen van klimaatverandering, kijken we expliciet naar wettelijke en bovenwettelijke instrumenten die tot onze beschikking staan om een klimaatneutrale toekomst te bewerkstelligen. We brengen de organisatie in hoger tempo in lijn met duurzaamheidsdoelen. Daarnaast onderzoeken we actief hoe we onze rol als groot-assetbeheerder kunnen inzetten in het tegengaan van netcongestie, het opwekken van duurzame energie en het bijdragen aan een circulaire economie. We werken daarin proactief samen met partijen in het gebied en nemen het initiatief om verduurzaming in Hollands Noorderkwartier verder vorm te geven. Voor bovenwettelijke verduurzaming wegen we schaarse middelen altijd af, waarbij onze wettelijke taken voorrang houden op bovenwettelijke uitgaven.

Om een serieuze bijdrage te leveren aan het verkleinen van klimaatverandering, kijken we expliciet naar wettelijke en bovenwettelijke instrumenten die tot onze beschikking staan om een klimaatneutrale toekomst te bewerkstelligen.

natter nabijer

onze wegen zullen minder uit elkaar lopen
we zullen elkaar vaker tegenkomen
onze levens zullen meer verweven raken
intiemer zelfs misschien

dichterbij

jouw veiligheid
zal anders voelen
er anders uitzien

natter nabijer

veilig zal niet altijd meer
droog onzichtbaar moeiteloos zijn

soms
zul je mijn vochtige adem in je nek voelen
als ik dingen van je eis
als ik fluister:

denk je aan vloedschotten kelders regentonnen
zet je huis op palen neem je ook eigen verantwoordelijkheid

wie veilig wil zijn
zal met mij moeten
samenwerken

wie veilig wil zijn
zal moeten waterwerken

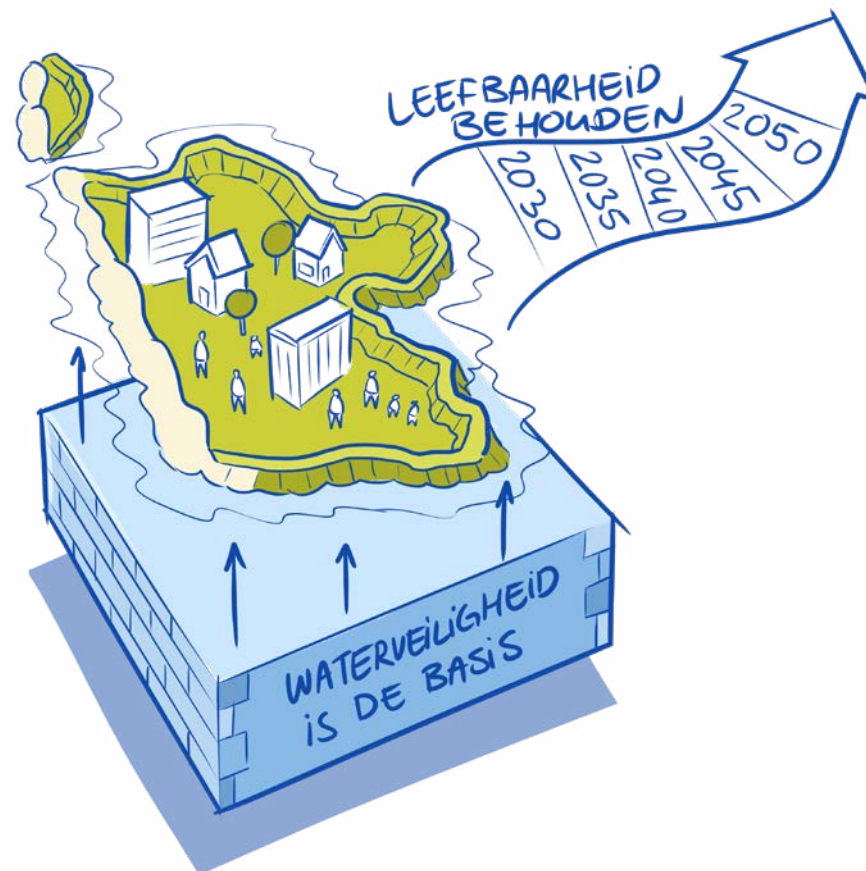
waterwillen
waterweten

4. Onze visie op waterveiligheid: veiligheid als basis

Waterveiligheid vormt de basis onder alles wat wij in Hollands Noorderkwartier mogelijk maken. Zonder de veiligheid die dijken en duinen bieden, is er geen ruimte voor wonen, werken, landbouw, natuur of economie in ons gebied. Dit fundament is sterk en het hoge beschermingsniveau dat we hebben opgebouwd is een groot goed dat we willen behouden.

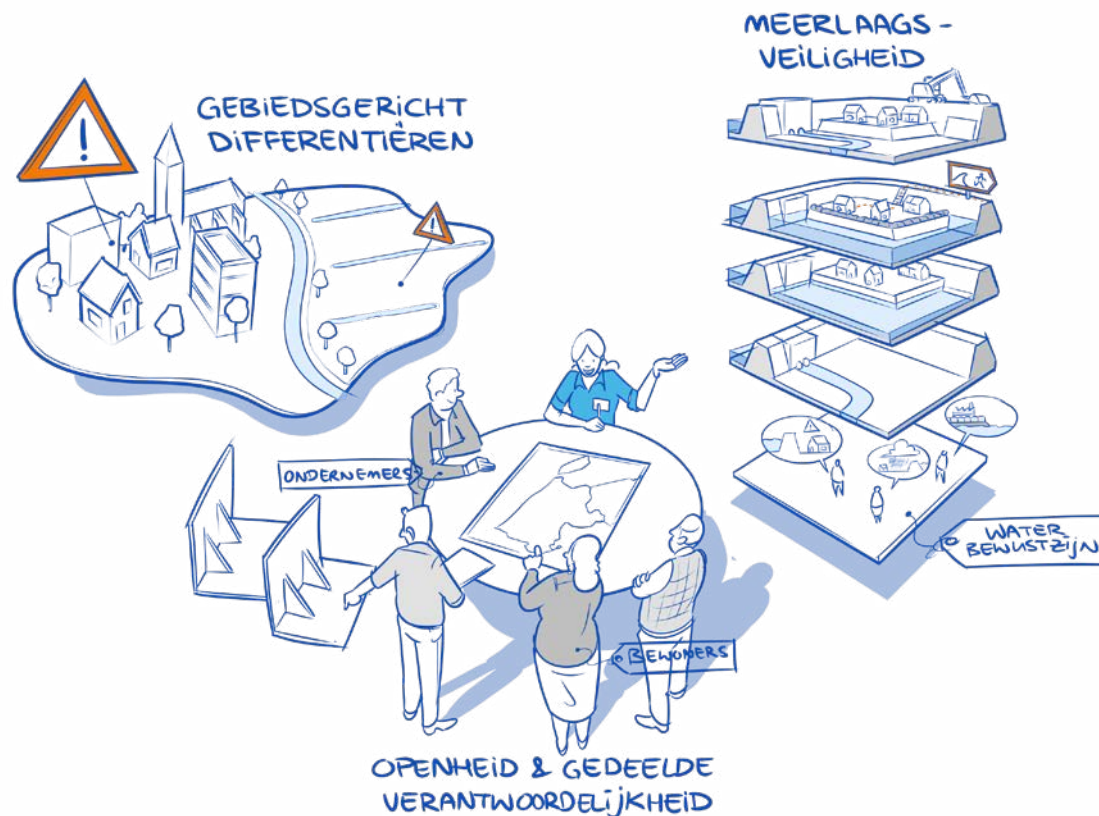
Echter, de context waarin we deze verantwoordelijkheid dragen verandert. Zeespiegelstijging en weersextremen vergroten de druk op ons systeem, vooral als de afspraken van het Parijs Klimaatakkoord (2015) niet wordt gehaald. Om ook in 2050 en verder het huidige veiligheidsniveau te kunnen handhaven, zullen we meer moeten doen dan vandaag. Tegelijkertijd worden energie, personeel en financiële ruimte alsook de beschikbare fysieke ruimte schaarser. Dat maakt de opgave complexer en dwingt ons tot scherpe keuzes.

Gebiedsgericht differentiëren

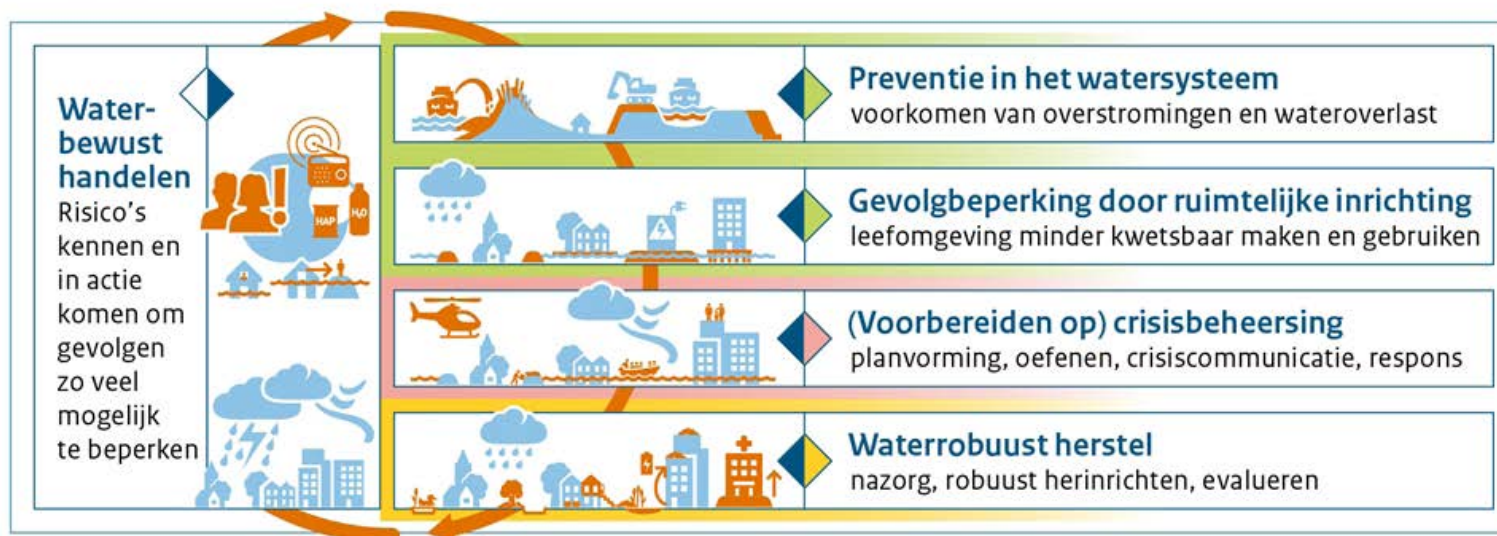
Ondanks de groeiende opgave accepteren we ook richting 2050 en daarna geen structurele verslechtering van het beschermingsniveau.

Deze veiligheid zal echter op termijn niet overal op dezelfde manier vorm krijgen. Differentiatie is nodig om recht te doen aan verschillen in risico, functie en toekomstperspectief en geeft invulling aan omgaan met schaarse middelen. Niet elk gebied kent dezelfde kwetsbaarheid en niet overal spelen dezelfde belangen. Groeiende maatschappelijke ontwikkelingen, zoals verstedelijking en economische concentratie zorgen ervoor dat in sommige gebieden waterveiligheid meer inzet gaat vragen. We gaan daarom gebiedsgericht differentiëren. Samen met relevante partners (onder andere het Rijk en de provincie) verkennen we hoe we op termijn explicietere keuzes in de strategie per gebied kunnen gaan maken. In gebieden met veel mensen en economische waarde blijft de nadruk liggen op preventie (keringen). In gebieden waar de mogelijke schade kleiner is, kiezen we vaker voor gevolgbepanking en andere strategieën. Hierbij kan worden gedacht aan het ontmoedigen van ruimtelijke ontwikkelingen of het stimuleren van overstromingsbestendig bouwen. Ondanks verschillen in aanpak blijft de gemiddelde

risicobereidheid vooralsnog gelijk en houden we veiligheid geborgd en toekomstbestendig. Daartoe stimuleren we overstromingsbestendig ontwikkelen, zodat we, ook als versnelde zeespiegelstijging ons dwingt tot differentiatie in beschermingsniveau, nog lang voldoende veilig zijn.

MEERLAAGSVEILIGHEID

Meerlaagsveiligheid: preventie, gevolgbepkering en weerbaarheid

De vijf lagen van meerlaagsveiligheid vormen het uitgangspunt van ons beleid (zie afbeelding hierboven).

Preventie (laag 1) blijft daarin de ruggengraat. Sterke keringen, zorgvuldig beheer en tijdige versterking blijven onmisbaar. Daarom blijven we investeren in preventie om ook in de toekomst het huidige veiligheidsniveau te kunnen handhaven. Gezien de stijgende risico's en waarde van ons gebied versterken we daarnaast onze inzet

op een klimaatbestendige ruimtelijke inrichting (laag 2) en op crisisbeheersing (laag 3) en zelfredzaamheid/ waterweerbaarheid, (laag 0). Waar het toch mis gaat richten onze adviezen zich op waterrobuust herstel (laag 4). Water en bodem moeten sturend zijn bij ruimtelijke keuzes. Kritieke functies horen op veilige locaties en nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen moeten klimaatbestendig worden ontworpen. Waar risico's blijven bestaan, zetten we in op een goede voorbereiding en beperking van de impact. Veiligheid voor ons betekent meerlaagsveiligheid: zowel voorkomen als weerbaar zijn.

Openheid en gedeelde verantwoordelijkheid

In het verleden kon waterveiligheid grotendeels worden georganiseerd als een technische opgave, gedragen door vertrouwen in het systeem.

In een tijd van grotere onzekerheid en zichtbaardere risico's volstaat dat niet meer. Absolute veiligheid bestaat niet en kan in de toekomst ook niet overal worden gegarandeerd. Daarom wordt laag 0 van meerlaagsveiligheid steeds belangrijker: zelfredzaamheid/waterweerbaarheid van burgers en bedrijven. Dit begint bij een groter waterbewustzijn: waterveiligheid is niet altijd vanzelfsprekend. Om dit waterbewustzijn te verhogen kiezen we voor openheid over risico's. Waar bedrijven en inwoners voorheen 'blind' uitgingen van onze bescherming, maken we nu duidelijk wat daarvoor nodig is. We maken het niveau van waterveiligheid zichtbaar en leggen uit waar risico's toenemen en welke keuzes en maatregelen in de andere lagen van meerlaagsveiligheid nodig zijn. We voeren het gesprek met bedrijven en overheden over wat veiligheid betekent en welke verantwoordelijkheid daarbij hoort. Dat vraagt om actieve risicocommunicatie en een gezamenlijke houding: veiligheid is iets dat we samen organiseren. Waterweerbaarheid is een gedeelde verantwoordelijkheid van alle inwoners en partijen in ons gebied.

Om dit waterbewustzijn te verhogen kiezen we voor openheid over risico's. Waar bedrijven en inwoners voorheen 'blind' uitgingen van onze bescherming, maken we nu duidelijk wat daarvoor nodig is.

voldoende water
zeg je

ik zeg:
wie moet voldoen

in mijn verhaal
het verhaal van water

ik zeg:
voldoende voor wie

ik
enkel ik?

waarin ik rond en rond ga
vloei verdamp wolk regen val
nooit verdwijn altijd beweeg
eeuwig rond en rondga

het moet voldoen
zeg je

vol-doen

in jouw verhaal
het verhaal van waterweten
waterwillen waterworden
waterlichaam zijn

waarin jij via mij
de toekomst aanraken kan
andere waterlichamen aanraken kan
andere mensen planten dieren aanraken kan

gaat voldoende dan enkel over mij

gaat voldoende dan niet vooral
over bergen over sparen over samen over delen
over solidariteit misschien

zou de vraag niet moeten zijn
hoe kunnen wij voldoen

samen voldoen

vol-doen

5. Onze visie op voldoende water: veerkrachtig watersysteem

Zoetwaterbeschikbaarheid

Voldoende schoon, zoet water is als gevolg van een veranderend klimaat in combinatie met sociaaleconomische ontwikkelingen geen vanzelfsprekendheid meer.

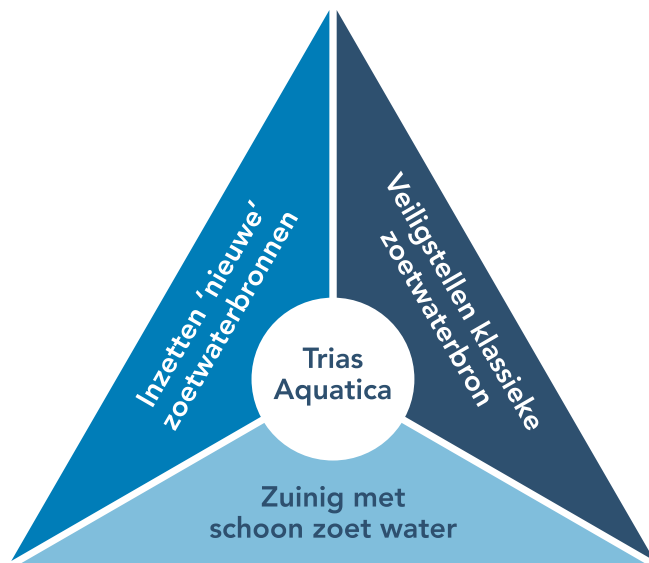
De beschikbaarheid neemt af en de vraag neemt toe, waardoor er geen garantie meer bestaat dat we continu alle functies van voldoende water kunnen blijven voorzien. De afhankelijkheid van externe aanvoer blijft groot en de regionale ruimte om tekorten eenvoudig op te vangen is beperkt. Daarbij is er sprake van onderling verbonden opgaven, zoals toenemende weersextremen, druk op waterkwaliteit, wateroverlast en watertekort. Toekomstbestendige keuzes maken in dit speelveld vraagt om duidelijke risicoafwegingen.

Integrale afweging zoetwatermaatregelen

Onze ambitie is om de kans op watertekorten naar de toekomst toe niet te laten toenemen. Deze opgave kan alleen worden behaald als maatregelen worden getroffen om de watervraag te beperken én het aanbod te optimaliseren. Zelfs dan betekent het niet dat er nooit meer watertekorten zullen zijn; volledige maakbaarheid is

hierin niet reëel. We zetten ons in om watertekorten zo lang mogelijk uit te stellen en, wanneer er toch tekorten ontstaan, dat partijen daarop voorbereid zijn. Daarbij proberen wij de impact en gevolgen van eventuele tekorten zo beperkt mogelijk te houden. Dat kunnen wij als waterschap echter niet alleen. Duurzame samenwerking met inzet van mede-overheden, drinkwaterbedrijven, terrein beherende

Onze ambitie is om de kans op watertekorten naar de toekomst toe niet te laten toenemen.

partijen en watergebruikers is daarbij essentieel. Alleen met collectieve verantwoordelijkheid voor deze opgave creëren we een toekomstbestendige aanpak.

We optimaliseren het watersysteem waar dit nog mogelijk is, waardoor we efficiënter met het beschikbare water in ons systeem om kunnen gaan. In de basis werken we volgens de principes van de Trias Aquatica: het verminderen van verbruik, inzetten op nieuwe bronnen en het veiligstellen van de klassieke bron (het IJsselmeer).

Water moet – waar dit kan – beter worden vastgehouden en benut. Zoetwatermaatregelen moeten in samenhang met andere opgaven, zoals waterkwaliteit en wateroverlast, worden beschouwd. Hollands Noorderkwartier ligt

grotendeels onder zeeniveau, grondwaterstanden zijn doorgaans hoog en de ruimte is schaars. Dat maakt het grootschalig bufferen van zoetwater in ons beheergebied lastig zonder de risico's op wateroverlast te vergroten. Hoe meer we regionaal water vasthouden in polders en sloten of in de bodem met een verhoogde grondwaterstand, hoe minder bergingscapaciteit en beschermingsmaatregelen tegen wateroverlast resteren. De aanvoer van zoet water via het IJsselmeer blijft daarom van groot belang. We zetten ons in om deze belangrijke zoetwaterbuffer in stand te houden en, waar mogelijk, naar de toekomst uit te breiden. Dit is echter geen vanzelfsprekendheid gezien de medeafhankelijkheid van andere gebieden (en waterbeheerders) voor de inlaat van zoet water uit het IJsselmeer. Regionaal stimuleren we daarom zuinig en duurzaam gebruik van zoetwater, zelfvoorzienendheid, hergebruik van water en innovaties gericht op alternatieve bronnen. Waar er voor HHNK geen handelingsperspectief (meer) is zijn we daar open over en stimuleren wij aanpassing en adaptatie.

Verdeling zoetwater bij schaarste

Richting 2050 wordt de verdelingsvraag steeds scherper. In perioden van schaarste kunnen belangen botsen. Natuur, landbouw, drinkwater, industrie en stedelijke functies vragen ieder om (zoet) water. Zo lang voldoende zoet water beschikbaar is, zetten wij ons in om dit beschikbare water zo optimaal mogelijk te verdelen. In geval van snel teruglopende aanvoer van zoetwater en daadwerkelijk optredende watertekorten geldt de wettelijk vastgelegde prioriteitsvolgorde uit de *landelijke verdringingsreeks*.

Deze is voor ons beheergebied 'vertaald' in de *Strategie Waterverdeling*. Hierin zijn maatregelen opgenomen om in tijden van extreme droogte onherstelbare schade aan vitale infrastructuur te voorkomen en belangrijke nutsvoorzieningen te kunnen blijven garanderen. De agrarische sector zal als eerste met eventuele maatregelen, zoals onttrekkingsverboden, worden geconfronteerd. De impact hiervan hangt af van het moment in het jaar dat er tekorten ontstaan. Binnen de formele ruimte die er is, zullen we ons inzetten om de gevolgen zo beperkt mogelijk te laten zijn en gerichte adviezen daartoe vanuit de sector, via de Adviescommissie waterverdeling landbouw, mee te wegen in onze besluitvorming.

Omgaan met wateroverlast

Keuzes maken en acceptatie

Naast droogte neemt ook de kans op wateroverlast toe. Extremere neerslag en beperkte ruimte in Hollands Noorderkwartier maken dat we neerslagpieken niet overal kunnen opvangen. Dit is momenteel al het geval en zal door klimaatverandering verder toenemen. Wateroverlast verminderen vraagt dus om expliciete keuzes. We zullen moeten accepteren dat wateroverlast in de toekomst niet altijd te voorkomen is. In plaats van overal maximale bescherming na te streven, maken we gebiedsgerichte afwegingen: waar beschermen we actief en waar geven we water meer ruimte? In sommige gebieden betekent dit dat we wateroverlast tijdelijk toestaan of dat we water sturen naar locaties waar de gevolgschade beperkt is.

In plaats van overal maximale bescherming na te streven, maken we gebiedsgerichte afwegingen: waar beschermen we actief en waar geven we water meer ruimte?

Omgaan met wateroverlast vraagt om duidelijke keuzes in de inrichting van het gebied en in de verdeling van water bij extreme situaties. Daarbij werken we samen met provincie en gemeenten, die een rol hebben in het afwegen van belangen, zoals we ook hebben aangegeven in onze positionering. We brengen gezamenlijk in beeld waar water kan worden opgevangen en waar kwetsbaarheden liggen. Waar nodig sturen we aan op ruimtelijke keuzes die bijdragen aan een robuust systeem. We verwachten daarbij dat provincie en gemeenten structureel rekening houden met water en bodem in hun ruimtelijke keuzes en ruimte reserveren voor waterberging en -afvoer. Als waterexpert zullen we hierop tijdig, scherp en richtinggevend adviseren.

Klimaatadaptatie

Ruimtelijke adaptatie is noodzakelijk voor het omgaan met klimaatverandering (wateroverlast, droogte, hitte en gevolgbepierking van overstromingen), ook voor ons waterbeheer. Wij zorgen ervoor dat onze eigen assets, infrastructuur en beheer zijn voorbereid op extremere omstandigheden. Tegelijkertijd verwachten we dat andere overheden en gebruikers ook hun verantwoordelijkheid nemen en eigenaarschap tonen. We stimuleren, adviseren en werken samen om Hollands Noorderkwartier weerbaar te maken en klimaatbestendig in te richten. Waar het tempo van aanpassing onvoldoende is en de risico's toenemen, zijn we bereid nadrukkelijker richting te geven.

In deze aanpak zoeken we steeds de balans. Maximaal ingrijpen om alle risico's uit te sluiten is niet in alle gevallen doelmatig of betaalbaar, maar afwachten is evenmin verantwoord. Onze inzet ontwikkelt mee met de urgentie. We investeren in onderzoek, datagedreven werken en kennisuitwisseling om duidelijke, onderbouwde en verantwoorde keuzes te kunnen maken in het waterbeheer. Wij kiezen ervoor om te differentiëren en gebiedsgericht te werken. Niet overal zijn het handelingsperspectief, de risico's en belangen gelijk.

In toekomstscenario's waarin droogte en verzilting sterker toenemen (scenario's Dubai en Jakarta in onze scenarioverkenning, zie bijlagen), zullen wij onze maatregelen moeten bijstellen. Ook dit betreft maatwerk per gebied. We blijven verzilting bestrijden zo lang dit mogelijk en maatschappelijk verantwoord is. Een belangrijke

voorwaarde hiervoor is dat de watervraag niet kan blijven toenemen. Daar waar geen handelingsperspectief meer is, zullen wij inzetten op aanpassing en adaptatie.

Veenweiden: zorgvuldige gebiedsprocessen

Ongeveer acht procent van het beheergebied van HHNK bestaat uit veenweidegebied. In deze gebieden leidt ontwatering voor landgebruik tot bodemdaling en broeikasgasemissies. Het beperken van deze effecten is een belangrijke maatschappelijke opgave, waarin klimaat, bodem, waterbeheer, natuur en landbouw sterk met elkaar samenhangen.

De opgave in veenweidegebieden vraagt om een integrale en gebiedsgerichte benadering. Maatregelen die gericht zijn op het reduceren van bodemdaling en broeikasgasuitstoot, zoals het verhogen of stabiliseren van grondwaterstanden, hebben directe gevolgen voor het functioneren van het watersysteem en voor het gebruik van de gebieden. Keuzes in het waterbeheer werken door in waterbeschikbaarheid, waterkwaliteit, wateroverlastrisico's en de toekomst van landgebruik. Een uniforme of louter technische benadering doet geen recht aan deze samenhang en aan de verschillen tussen gebieden.

HHNK levert vanuit zijn rol in het waterbeheer een adviserende en verbindende bijdrage aan deze gebiedsprocessen. Daarbij staat het zoeken naar robuuste oplossingen centraal, die passen bij de lokale omstandigheden en die op de lange termijn uitvoerbaar en uitlegbaar zijn.

Maximaal ingrijpen om alle risico's uit te sluiten is niet in alle gevallen doelmatig of betaalbaar, maar afwachten is evenmin verantwoord.

Dit kan per gebied leiden tot verschillende accenten, bijvoorbeeld in water vasthouden, peilstabilisatie of andere maatregelen die bijdragen aan het beperken van bodemdaling en emissies, zonder het watersysteem onnodig kwetsbaar te maken.

HHNK onderschrijft de landelijke klimaatdoelen en het streven om bodemdaling en broeikasgasemissies in veenweidegebieden te verminderen. Tegelijkertijd hecht HHNK eraan dat veranderingen in het waterbeheer zorgvuldig en in samenhang met gebiedsafspraken plaatsvinden. Aanpassingen in beleidskaders en beschermingsniveaus zijn wat HHNK betreft het resultaat van gebiedsprocessen waarin ook duidelijkheid ontstaat over de consequenties voor het watersysteem, de omgeving en de betrokken grondeigenaren en gebruikers.

Onze koers is erop gericht om in veenweidegebieden eerst te werken aan gedragen gebiedsvisies en samenwerkingsafspraken, en pas daarna structurele wijzigingen in het waterbeheer of bijbehorende normen door te voeren. Zo blijft het waterbeheer betrouwbaar en toekomstbestendig, en wordt bijgedragen aan klimaatdoelen met behoud van vertrouwen en draagvlak in de gebieden.

Richting een watersysteemheffing op basis van profijt en impact

Bij een risicogerichte aanpak van het waterbeheer komt de solidariteit tussen bewoners en bedrijven in verschillende gebieden onder druk te staan, doordat we in sommige gebieden (waar dat niet meer kosteneffectief is) geen of minder maatregelen meer treffen in het

watersysteem, terwijl we wel blijven investeren in andere gebieden. Als op termijn eenzelfde soort onderscheid zal worden toegepast in het assetmanagement (het beheer), komt de solidariteit nog verder onder druk te staan.

Dit heeft tot gevolg dat er in extreme wateroverlast-situaties geen draagvlak meer is als hoog schaderisico-gebieden in tijden van een wateroverlastcrisis een beroep willen doen op hun omgeving met minder schaderisico. In het handelingskader wateroverlast beperken is al benoemd dat voor die toekomst ook de strategie 'verdelen' onvermijdelijk is en verder moet worden uitgewerkt, maar hoe zorgen we dat we in de toekomst niet steeds meer tegenover elkaar komen te staan op dit onderwerp?

Bij een risicogerichte aanpak van het waterbeheer komt de solidariteit tussen bewoners en bedrijven in verschillende gebieden onder druk te staan.

Uiteraard moet dit breed, integraal en niet alleen economisch worden bekeken. Het gaat over de balans tussen wat HHNK levert en daarvoor vraagt en de impact van gebruikers zelf op het watersysteem en de kosten die daarvoor in rekening worden gebracht. De komende jaren willen we concreter onderzoeken en uitwerken of we kunnen differentiëren in belastingbijdrage

tussen partijen die meer en minder profijt hebben van waterschapstaken en/of meer of minder bijdragen aan de opgaven. Als HHNK in de breedte van haar taken (waterveiligheid, waterkwaliteit, zoetwaterbeschikbaarheid en het voorzieningenniveau Wateroverlast) minder levert aan een gebied dan vraag je daar ook minder en waar je meer levert vraag je meer. Datzelfde geldt voor impact. Als jouw impact als gebruiker groot is op het watersysteem dan betaal je meer. Als jouw impact laag is dan betaal je minder. Tegelijkertijd zit ook daar een grens aan; differentiëren in inzet en middelen kent zijn grenzen aan maakbaarheid en solidariteit.

Dit is niet van de ene op de andere dag te organiseren. Er zijn juridische beperkingen op dit moment, nog los van de positie van medeoverheden en andere stakeholders hierin. Dit vraagt om zorgvuldig onderzoek naar mogelijkheden, belangen en wat er nodig zou zijn om deze kant op te bewegen (richting 2050). Met dit onderzoek geven we nieuwe betekenis aan het begrip solidariteit: wat verstaan we daar onder?

Zo combineren we robuustheid, doelmatigheid en flexibiliteit. Voldoende water in 2050 vraagt niet om standaard en eenmalige oplossingen maar om een voortdurende afweging tussen inspanning, effect en maatschappelijke draagkracht. Alleen door vooruit te denken en samen te handelen, blijft Hollands Noorderkwartier in een veranderend klimaat beschikken over voldoende zoet water: niet te veel en niet te weinig en van de juiste kwaliteit.

be·zit mij
niet

nu wij ons intiemer weten
nabijer
verbonden

moet mij één ding van het hart:
bezit

kun jij mij bezitten
ben ik iemands eigendom
en zo ja

van wie dan en waarom

en wanneer houd ik op bezit te zijn
stopt dat als ik in je glas zit
stopt dat als ik door je lichaam stroom
stopt dat als ik als wolken zweef
stopt dat als ik als regen

op je gezicht val

water
bezitten is onmogelijk
mens

immers
ik ben overal
ongrijpbaar
alomtegenwoordig

tem me beheers me
drink me zwem vaar drijf

maar bezit mij niet

6. Onze visie op gezond water: een gezamenlijke opgave

Gezond water wordt grotere uitdaging door klimaatverandering

Het uitgangspunt van ons beleid vanuit de Europese Kaderrichtlijn Water is dat we ervoor zorgen dat de oppervlaktewaterkwaliteit voor ecologie en chemie in een goede toestand komt en blijft. Vanuit onze wettelijke taak zetten we ons daar vol voor in.

Gezond (oppervlakte) water is een cruciaal onderdeel van gezonde ecosystemen en landschappen. Het is daarmee onmisbaar voor een groen en leefbaar Hollands Noorderkwartier. We zetten in op het verbeteren van de condities in het oppervlaktewater ten gunste van ecosystemen en biodiversiteit.

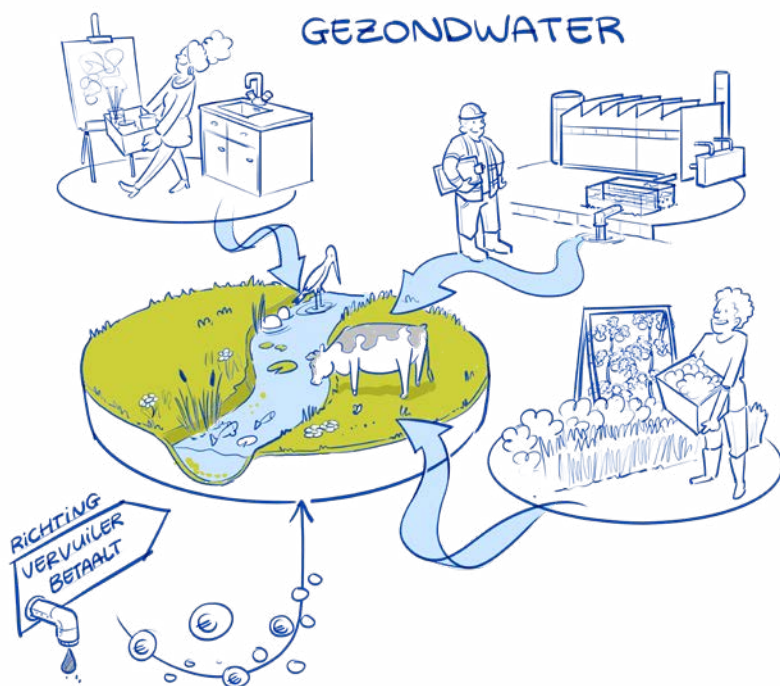
Een gezonde en biodiverse leefomgeving is niet alleen een opgave, het is ook voor veel andere opgaven een oplossing. Zo dragen ecologisch gezonde bodems bij aan het vasthouden van water tijdens droogte en het vertraagd afvoeren tijdens piekbuien. Ook draagt het bij aan leefbaarheid (o.a. verminderen van hittestress in stedelijke omgeving) en kan het bijdragen aan gezonde gewassen en het tegengaan van plagen. Verder dragen natuurvriendelijke

oevers bij aan het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater en (aquatische) biodiversiteit.

Klimaatverandering beperkt echter onze mogelijkheden in het behalen van oppervlaktewaterkwaliteitsnormen, vooral voor de ecologie. De eerste gevolgen daarvan zien we nu al optreden. Hogere watertemperaturen, een langer groeiseizoen en meer extremen in waterafvoer en droogte zullen grote invloed hebben op biologische en chemische processen en beschikbaarheid van nutriënten en andere stoffen. Evenwichten zullen verschuiven, sommige soorten flora en fauna zullen verdwijnen en nieuwe zullen hun intrede doen. We kunnen dit niet voorkomen, maar kunnen wel op zoek gaan naar mogelijkheden om de gevolgen te verzachten.

Het handelingsperspectief verschilt per gebied en inzicht is nodig met welke instrumenten hierop kan worden gestuurd. We zetten daarom in op differentiatie. Daarbij is het belangrijk te bepalen wat we zelf kunnen doen, waar we kunnen samenwerken en waar de inzet van anderen voor nodig is. Een belangrijk deel van de aanpak zal bestaan uit de beïnvloeding en het agenderen van opgaven bij andere partijen.

We richten onze inspanningen daar waar de risico's voor (volks-) gezondheid en ecosystemen het grootst zijn en waar we de grootste bijdrage kunnen leveren aan het verbeteren van ecologie en biodiversiteit. In kwetsbare gebieden zetten we sterker in op monitoring en handhaving. Op deze manier geven we invulling aan de uitgangspunten voor differentiatie en prioritering in lijn met onze waarden en leidende principes.

We werken samen of spreken aan

Aangezien HHNK niet 'aan alle knoppen' zit om een goede ecologische en chemische waterkwaliteit tot stand te brengen en in stand te houden, moeten we actief andere partijen van invloed aanspreken en de samenwerking opzoeken.

Daarbij kan gedacht worden aan het actief stimuleren van goed gedrag middels bewustzijns campagnes en het (financieel) belonen van gedrag dat in lijn is met de KRW om tot collectief eigenaarschap van de opgave in het gebied te komen. Ook kunnen we andere overheden aanspreken, bijvoorbeeld via lobby, op het inzetten van hún verantwoordelijkheden.

Daarnaast worden wettelijke bevoegdheden ingezet zoals vergunningverlening, toezicht en handhaving om aan te sturen op naleving van duurzame methoden en wet- en regelgeving. Waar nodig verkennen we of we ons juridisch instrumentarium kunnen versterken om aan onze wettelijke taak effectief invulling te geven. Ook zetten we in op ketenverantwoordelijkheid en het naleven van uitgebreide producenten verantwoordelijkheid (UPV). Hiermee geeft HHNK helder aan tot welk punt wij aan zet zijn en wat wij vragen van onze omgeving om gezamenlijk tot een leefbaar Hollands Noorderkwartier te komen met een gezonde waterkwaliteit en een goede biodiversiteit.

**Gezond (opper-
vlakte) water is
onmisbaar voor
een groen en
leefbaar Hollands
Noorderkwartier.**

waterwezen

hier zijn we nu
jij en ik
op dit moment in de tijd
innig verweven

met achter ons al dat leven
groeien bloeien sterven begraven overwinnen
planten indammen bouwen ontginnen

al dat stromen
vormen vloeien sproeien
van hoog naar laag en terug

wat als dit een kans is
om een nieuw verhaal te vertellen

een kans
om de erfenis van voorouders
van vechten gebruiken doden lozen tegenhouden
tegen het licht te houden

om van tegen
naar samen te gaan
van hebben naar lenen

een kans
om ons te herinneren
dat wij beweging zijn

dat wij samen stromen
nooit anders hebben gedaan

dat wij waterwezen

7. Onze visie op schoon water: schoon water begint bij de bron

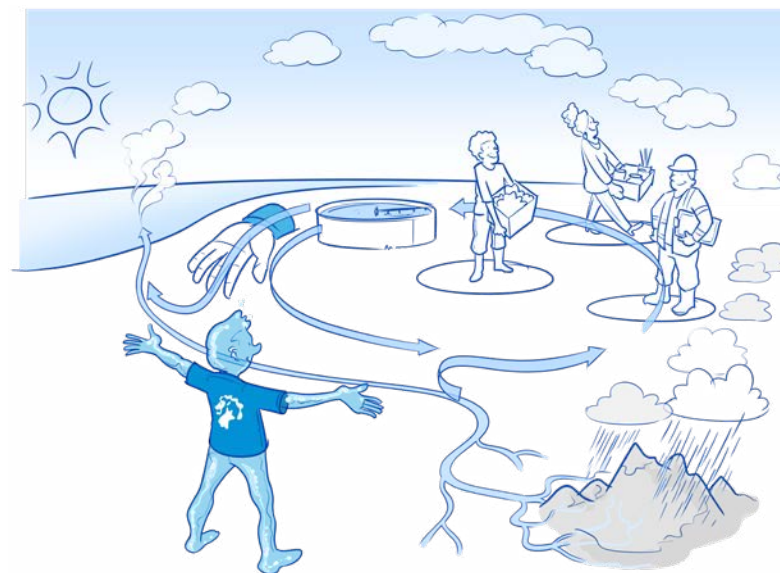
Schoon water begint bij de bron

Schoon water begint niet bij onze zuiveringen, maar bij de bron. In een tijd waarin afvalwater zuiveren steeds complexer wordt en nieuwe stoffen steeds sneller hun weg naar de waterketen en het watersysteem vinden, is het niet langer voldoende om alleen achteraf te zuiveren.

We hebben een verantwoordelijkheid om het water, dat wij tijdelijk lenen uit de natuurlijke watercyclus, zo goed mogelijk te behandelen en beheren in de tijd dat het in onze handen is.

We zetten in op een gerichte en toekomstbestendige verbetering van de effluent- en oppervlaktewaterkwaliteit. Daarbij kiezen we niet voor een uniforme aanpak, maar voor prioriteren en differentiëren. In kwetsbare gebieden, daar waar waterkwaliteit en ecologie onder druk staan, intensiveren we onze inzet en leggen we de lat hoger.

Bronaanpak is daarbij leidend; wat er niet in komt hoeft er ook niet uit. We maken afspraken met lozers en sectoren over emissiereductie en schonere processen. We stimuleren circulaire oplossingen en omgang met water en brengen het

borgen van waterkwaliteit vroegtijdig in bij ruimtelijke en economische keuzes. Zuiveren, normeren, toezicht en handhaving blijven noodzakelijke instrumenten, maar preventie vooraf heeft de voorkeur boven reparatie achteraf. Om hier goed invulling aan te kunnen geven, zullen monitoring en gebruik van data in toenemende mate een rol gaan spelen.

Toekomstbestendige zuiveringen

Een groot deel van onze rioolwaterzuiveringen is gebouwd in de jaren '70 en verbouwd in de jaren '90 en is nu aan vervanging toe. Zonder aanpassingen voldoen ze niet meer aan de toekomstige wettelijke eisen.

Door de groei van de bevolking zijn ook de grenzen van het huidige waterketensysteem bereikt. Om in de toekomst te voldoen aan de wettelijke eisen zijn er aanpassingen aan het waterketensysteem nodig. Dit wordt de komende decennia opgepakt in het project *De Grote Verbouwing*.

We benutten (technologische) innovaties, digitalisering en robotisering waar dit bijdraagt aan effectiviteit en efficiëntie. Deze ontwikkelingen helpen ons ook met de aanpak van moeilijk afbreekbare stoffen en voorbereid te zijn op toekomstige eisen en ze bieden kansen voor verduurzaming en circulariteit. We investeren in lijn met wettelijke verplichtingen en normen. Daarbij blijven we scherp op doelmatigheid: investeringen moeten zoveel mogelijk bijdragen aan aantoonbare verbetering van de waterkwaliteit.

Zuiveringen hebben ruimte nodig om afvalwater te kunnen blijven behandelen, ook als de vraag toeneemt. We borgen ruimte voor deze belangrijke taak aan de ruimtelijke ordeningstafels.

Samenwerking in de hele keten

Onze rol in de afvalwaterketen is actief en verbindend. We beperken ons niet tot het zuiveren van wat ons wordt aangeboden, maar zoeken proactief samenwerking met gemeenten, waterbedrijven, omgevingsdiensten, kennisinstellingen en andere partners in de keten.

Samenwerking is geen vrijblijvende optie, maar een voorwaarde voor resultaat. Waterkwaliteit wordt niet alleen bepaald op de waterzuivering, maar in de hele keten van productie, gebruik, lozing en zuivering. We werken aan collectief eigenaarschap over het 'geleende' water middels duurzame samenwerkingen. Waar samenwerking en gedragsbeïnvloeding te weinig resultaat bieden, zetten we ons juridisch instrumentarium in (vergunningverlening, toezicht en handhaving). Indien nodig verkennen we of uitbreiding van ons juridisch instrumentarium mogelijk is om effectief onze verantwoordelijkheid te blijven invullen.

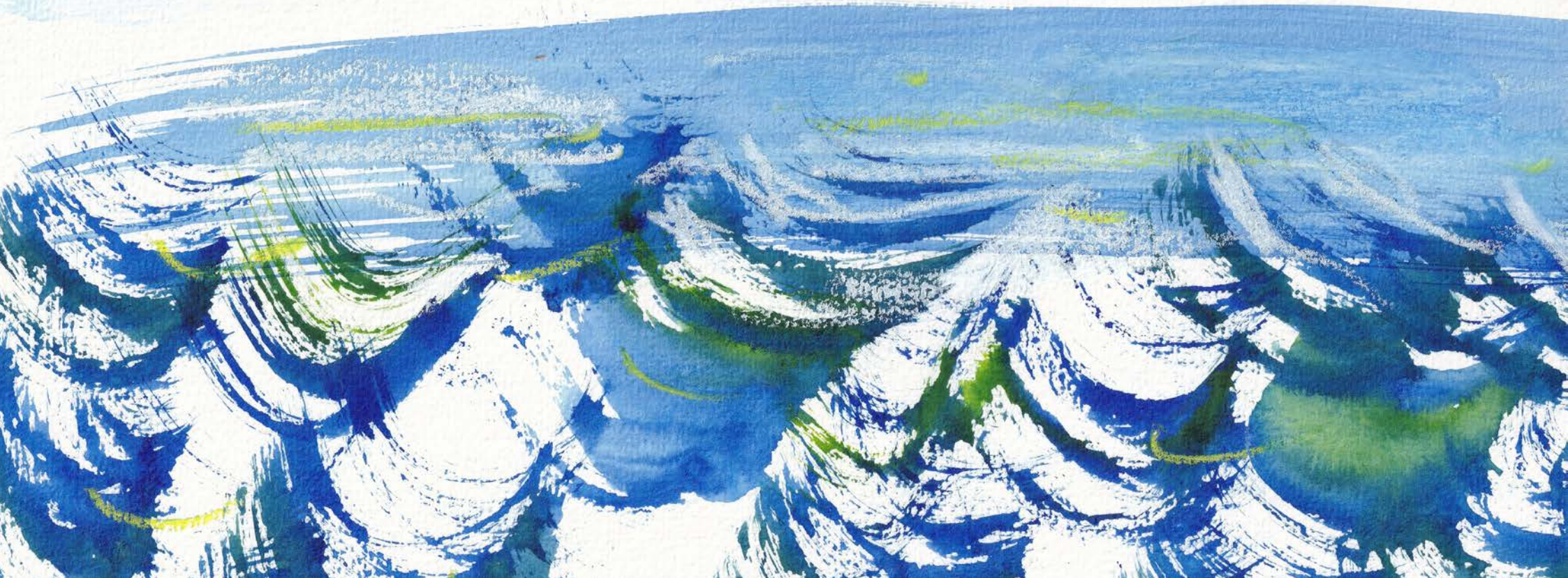
Samenwerking is geen vrijblijvende optie, maar een voorwaarde voor resultaat.

opnieuw beginnen

wat als we opnieuw beginnen
midden in de mensheid
opnieuw beginnen

lastig misschien
maar niet onmogelijk
in watertijd is niets onmogelijk

in watertijd
komt alles altijd terug
begin en eindig ik elke dag opnieuw
tegelijkertijd

wat als we beginnen
te onderzoeken hoe dat moet:

samenkomen
samen stromen
samen in beweging komen

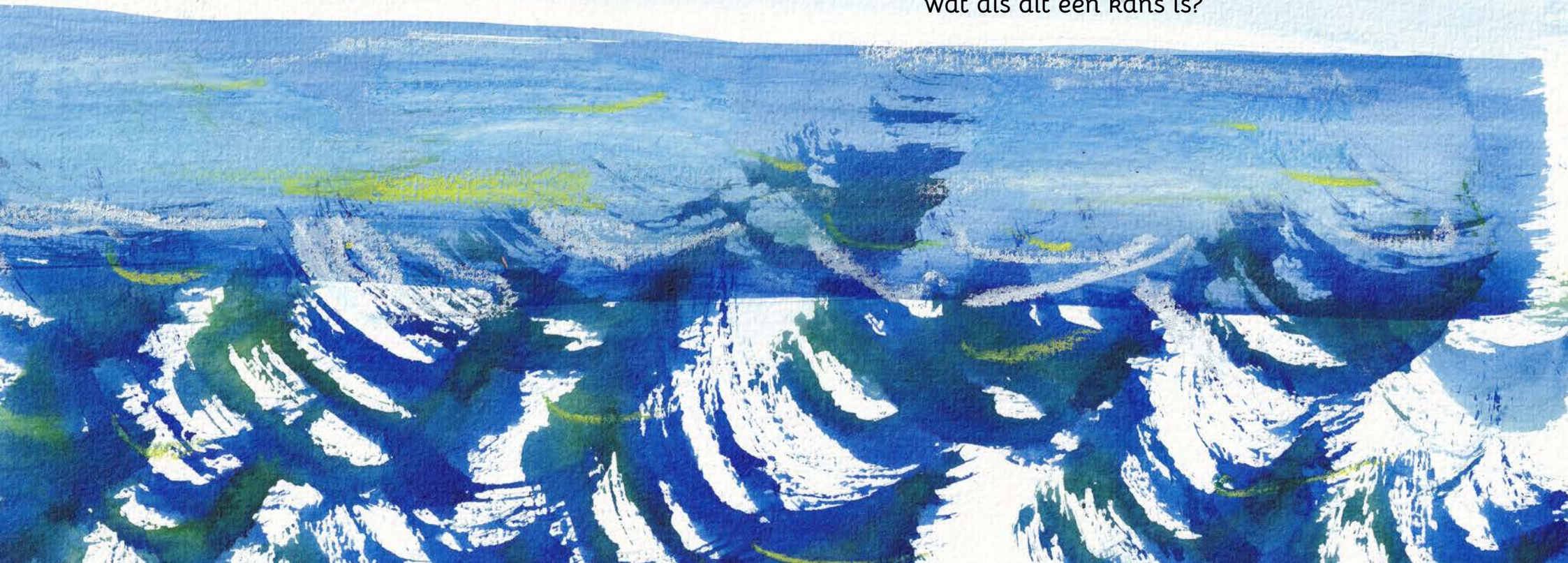
in de wetenschap
dat we niet anders weten
dat we niet anders doen
dan dat jij en ik verbonden zijn

dat het water dat nu jou beweegt
morgen een boom beweegt
de zee de wolken een bloem een koe
een libelle een ander mens

dat de regendruppel die vandaag
op jouw voorhoofd valt
ooit ook viel op het hoofd van je overgrootvader
ooit ook valt op het hoofd van je achterkleinkind

laat je door mij aanraken
en je raakt de toekomst aan

wat als dit een kans is?

8. Strategische uitdagingen voor de organisatie

Onze opgaven vragen om een organisatie die toekomstgericht, veerkrachtig en wendbaar is. De manier waarop wij ons organiseren is randvoorwaardelijk voor het invullen van onze publieke verantwoordelijkheid en het realiseren van onze opgaven. In dit hoofdstuk staan de strategische uitdagingen waar HHNK als organisatie voor staat en wat deze vragen van onze inrichting en werkwijze.

We bouwen aan een toekomst bestendige organisatie

Toekomstbestendige werkgever: mensen maken het verschil

Het hart van onze organisatie wordt gevormd door onze mensen. Tegelijkertijd wordt de krapte op de arbeidsmarkt steeds bepalender voor wat haalbaar is. Specialistische kennis is schaars en ervaren medewerkers zijn minder vanzelfsprekend beschikbaar.

Daarom combineren we aantrekkelijk werkgeverschap met technologische vernieuwing. AI, digitalisering en automatisering helpen ons om werk slimmer te organiseren en onze professionals te versterken.

We investeren in het aantrekken, ontwikkelen en behouden van talent. Vakwerk, kennisdeling, loopbaanperspectief, professionele autonomie en een sterke inhoudelijke identiteit als waterexpert zijn daarbij essentieel.

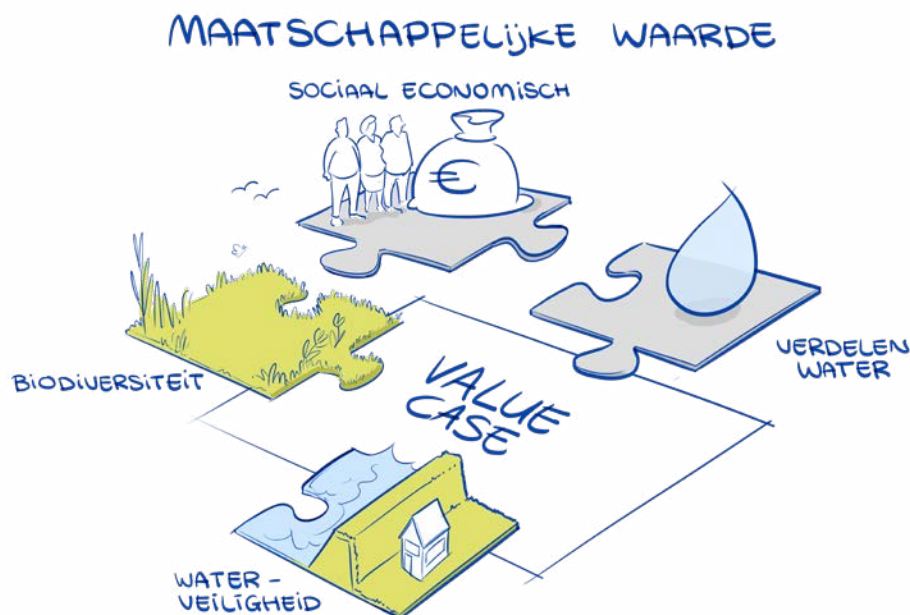
Toekomstbestendige financiën: opgavegericht en prioriteren

Onze wettelijke verantwoordelijkheden voor waterveiligheid, voldoende, gezond en schoon water vormen het vertrekpunt voor onze keuzes. We laten ons primair sturen door wat nodig is om de taken toekomstbestendig te vervullen: kosten volgen uit de maatregelen die daarvoor nodig zijn. Voor maatschappelijke opgaven buiten onze wettelijke verantwoordelijkheid geven maatschappelijke kosten en baten richting aan onze investeringskeuzes.

Op langere termijn differentiëren we waar nodig onze inzet op basis van risico's, belangen en maatschappelijke waarden

Tegelijkertijd vraagt toekomstbestendigheid om financiële robuustheid. Door de groei van opgaven nemen de kosten toe en is scherp prioriteren en keuzes maken onvermijdelijk. Op langere termijn differentiëren we waar nodig onze inzet op basis van risico's, belangen en maatschappelijke waarden. Hierdoor blijven we opereren binnen wat haalbaar en betaalbaar is en voorkomen we afwenteling op toekomstige generaties.

Maatschappelijke waarde als belangrijke weegfactor HHNK opereert in een gebied waar ruimte schaars is en meerdere maatschappelijke opgaven samenkomen. Daarom wegen we bij onze keuzes expliciet de maatschappelijke kosten en baten mee en zoeken we actief naar koppelkansen.

Daarbij kijken we niet alleen naar financiële effecten, maar ook naar ecologische waarde, leefbaarheid en het voorkomen van toekomstige schade en afwentelen op toekomstige generaties.

Deze benadering vraagt om actieve samenwerking met andere overheden en partners om tot integrale oplossingen te komen en beschikbare middelen doelmatig in te zetten, met blijvende aandacht voor uitvoerbaarheid en proportionaliteit.

Ruimte voor innovatie en experiment

De snelheid van maatschappelijke, technologische en juridische veranderingen vraagt om blijvende organisatorische wendbaarheid. Daarom is het van belang dat we als organisatie continu blijven innoveren en experimenteren.

We brengen hier focus in aan door gericht te innoveren waar de urgentie of potentiële impact het grootst is. Dit doen we door te investeren in aanvullende expertise, onderzoek en pilots, en door ontwikkelingen vroegtijdig te vertalen naar handelingsperspectief. Innovatie is een doorlopend instrument om onze opgaven haalbaar en betaalbaar te houden en vraagt om expliciete ruimte om te leren, ook wanneer niet elke vernieuwing direct slaagt.

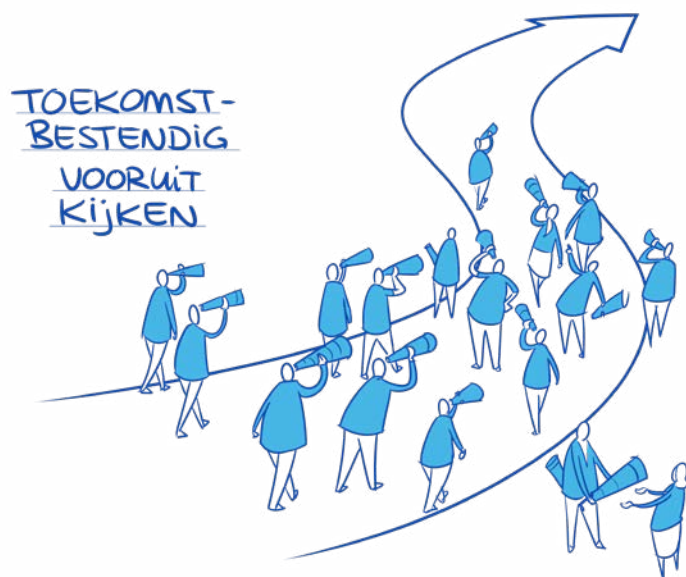
Toekomstbestendige processen: sturen op data en digitalisering

Digitalisering en data worden richting 2050 steeds bepalender voor ons waterbeheer. Onze systemen en assets, van gemalen en keringen tot rioolwaterzuiveringsinstallaties worden in toenemende mate afhankelijk van data, monitoring en AI. Dit biedt kansen voor slimmer sturen, sneller reageren en beter voorspellen.

Omdat technologische ontwikkelingen moeilijk voorspelbaar zijn, blijven we investeren in kennisontwikkeling, dataverzameling en digitale autonomie. Onze langjarige datasets die we hebben verzameld vormen daarbij een belangrijke basis. Dit vraagt om passende expertise, nieuwe manieren van denken en intensieve samenwerking binnen de sector en met marktpartijen, met behoud van beschikkingsrecht over datasets.

Toekomstbestendig vooruitkijken: risicogericht en weerbaar

Wendbaarheid vraagt ook om een bewuste omgang met risico en weerbaarheid. Digitalisering leidt tot nieuwe kwetsbaarheden. Daarom investeren we in de robuustheid en veiligheid van onze digitale infrastructuur. Cybersecurity, datakwaliteit en continuïteit van systemen zijn randvoorwaarden voor het uitvoeren van onze water-taken. Hierbij zijn niet alle processen en systemen even kritisch. We differentiëren daarom in risicobereidheid: vitale processen zoals gemalen, keringen en zuiveringen moeten onder alle omstandigheden blijven functioneren. Daar investeren wij in robuustheid, redundantie, crisisvoorbereiding. Voor minder kritische processen accepteren we dat tijdelijke verstoringen kunnen optreden, mits de impact beheersbaar blijft.

Proportionaliteit en doelmatigheid zijn daarmee onderdeel van onze weerbaarheid. We zullen onze weerbaarheid moeten vergroten, waarbij zekerheid (door bijvoorbeeld het aanhouden van strategische voorraden of energie-zelfvoorzienendheid) voor gaat op efficiency.

Trendanalyse en scenarioverkenning

Na het schrijven van deze visie blijft de wereld niet stil staan. We zullen continu vinger aan de pols moeten houden bij de eerder uitgewerkte scenario's en trendanalyses: zien we de wereld een richting op bewegen in lijn met een of meer van de beschreven scenario's, zijn er ontwikkelingen die het nodig maken om onze koers aan te passen? Dit vraagt van ons om steeds de blik naar buiten te houden en te duiden wat externe ontwikkelingen betekenen voor de lange termijn koers en ons handelen op de korte en middellange termijn.

Doorontwikkeling interne beheersing

Vanuit Europees en nationaal niveau nemen zowel de inhoudelijke eisen aan waterbeheer als de eisen aan governance, verantwoording en transparantie verder toe. Tegelijkertijd groeit de druk vanuit het digitale en informatieve domein. Nieuwe regelgeving rond cyberbeveiliging, weerbaarheid van vitale infrastructuur, data-uitwisseling en privacy zorgt voor een verbreding van het regelgevingskader waarbinnen waterschappen opereren. Dit vereist van HHNK dat we onze interne beheersing goed op orde hebben en houden, om aantoonbaar te maken aan de buitenwereld dat we voldoen aan al die wet- en regelgeving.

We zullen
continu vinger
aan de pols
moeten houden
bij de eerder
uitgewerkte
scenario's en
trendanalyses.

Collectief eigenaarschap en toekomstbestendig gedrag

HHNK kan in de toekomst niet meer altijd, alles alleen waarmaken. Voor veel van de genoemde opgaven geldt dat we met de knoppen waar HHNK aan mag/kan draaien, de opgaven niet volledig het hoofd kunnen bieden.

Daarom zetten we in op het versterken van collectief eigenaarschap en toekomstbestendig gedrag van andere partijen in het gebied. Ook dat draagt bij aan betaalbaarheid en haalbaarheid, vele handen maken immers licht werk. We zetten in op sociale infrastructuur rond collectieve opgaven en sturen op toekomstbestendig gedrag bij alle partijen in Hollands Noorderkwartier.

Bouwen aan collectief eigenaarschap opgaven

Een belangrijke factor voor beter samenwerken en toekomstbestendig gedrag is het bouwen van een sociale infrastructuur die daar invulling aan geeft. Daarbij kan worden gedacht aan partijen die op verschillende lagen met elkaar samenwerken, het versterken van decentrale initiatieven en deze opschalen of centraler koppelen. HHNK is hier aanjager van toekomstbestendige initiatieven.

Het neerzetten van een sociale structuur die invulling geeft aan collectief eigenaarschap kost tijd en inspanning. HHNK kan hier actief op inzetten door tijd en middelen te investeren in het naar buiten treden met

vragen, oplossingsrichtingen en samenwerkingsopties. Bovendien heeft dit het voordeel dat HHNK in tijden van overlast of crisis, kan steunen op een veerkrachtige en hulpbereide sociale infrastructuur. Uit onderzoek blijkt dat sociale cohesie en infrastructuur bepalende factoren zijn voor de weerbaarheid in gemeenschappen in noodsituaties.

Sturen op toekomstbestendig gedrag

In de toekomst vragen we om toekomstbestendig gedrag bij onze ingelanden. Dit doen we door goed gedrag te stimuleren, belonen en waar nodig te handhaven. HHNK geeft het voorbeeld met deze toekomstvisie, de maatregelen die daaruit volgen en een daarbij passende organisatie.

Uit onderzoek blijkt dat sociale cohesie en infrastructuur bepalende factoren zijn voor de weerbaarheid in gemeenschappen in noodsituaties.

"HET GOEDE
VOORBEELD GEVEN..."

...MAAR WE
KUNNEN HET
NIET ALLEEN
DOEN!"

Effectieve gedragssturing vraagt inzicht in de factoren die gedrag beïnvloeden. Dit stelt ons in staat om instrumenten te ontwikkelen die aansluiten bij de belevingswereld en motivaties van partijen die nodig zijn om onze wateropgaven te realiseren.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving als sturingsinstrument

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) zijn essentiële instrumenten om richting 2050 onze doelen te realiseren. In een toekomst van toenemende druk op het watersysteem, is het onvoldoende om alleen te adviseren en samen te werken. We zetten VTH nadrukkelijk in als instrument om richting te geven aan ontwikkelingen en gewenst gedrag.

In risicovolle gebieden hanteren we strengere kaders en intensiever toezicht. Tegelijk gebruiken we vergunningverlening om gewenste ontwikkelingen te stimuleren. Dit vraagt om een juridisch, inhoudelijk en uitvoerend sterke organisatie die consistent en transparant optreedt. Waar nodig zetten we in op uitbreiding van ons juridisch instrumentarium en bevoegdheden, als een effectieve invulling van onze verantwoordelijkheden daarom vraagt. Op deze wijze faciliteert HHNK waar het kan en begrenst waar het moet, ten behoeve van een toekomstbestendige omgang met water.

We zetten VTH nadrukkelijk in als instrument om richting te geven aan ontwikkelingen en gewenst gedrag.

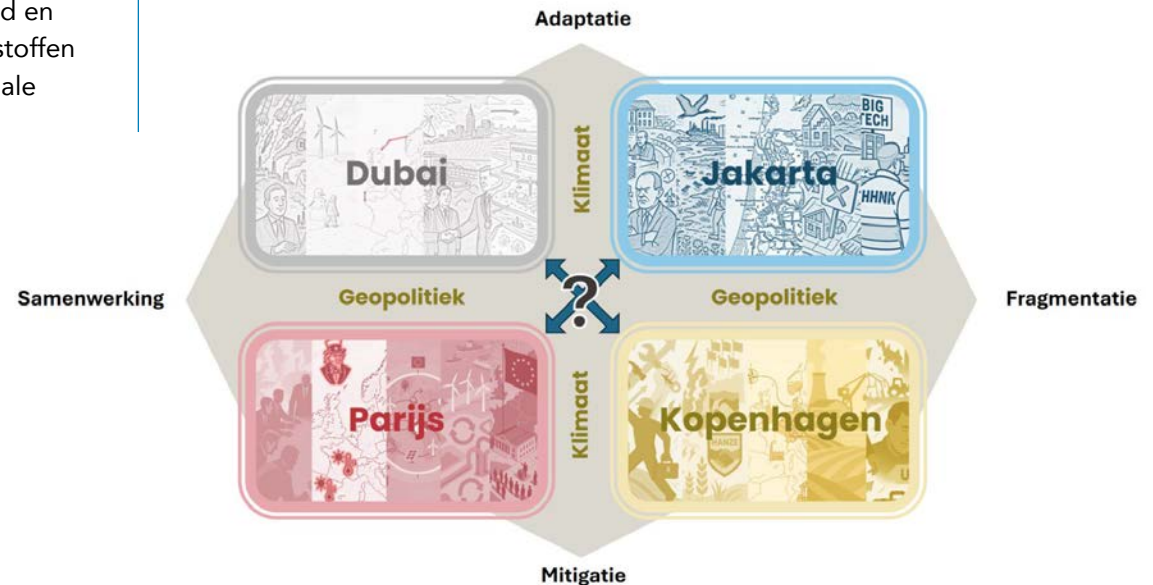
Bijlage

Scenarioverkenning

De scenario's voor de toekomstvisie zijn gebaseerd op twee kernonzekerheden – de factoren die het meest impact hebben op HHNK en tegelijkertijd sterk onzeker zijn.

De eerste kernonzekerheid betreft de geopolitieke situatie: is er in de wereld richting 2050 en verder sprake van meer (internationale) *samenwerking* of is er sprake van *fragmentatie*? Deze kernonzekerheid is een drijvende kracht achter ontwikkelingen zoals energiezekerheid en de energietransitie, de beschikbaarheid van grondstoffen en technologieën, digitale veiligheid en internationale regelgeving en financiering.

De tweede kernonzekerheid betreft onze omgang met het klimaat: opereert HHNK richting 2050 in een wereld die heeft ingezet op *mitigatie* of zijn klimaatdoelen wereldwijd niet gehaald en is er sprake van *adaptatie*? Door deze kernonzekerheden tegen elkaar uit te zetten ontstaan vier kwadranten en daarmee vier toekomstscenario's: Parijs, Dubai, Jakarta en Kopenhagen. De scenarioverhalen zijn vervolgens uitgewerkt op basis van de andere trends die in de verkennende fase zijn opgehaald. Samen vormen deze trends de inhoudelijke invulling en samenhang van elk scenario.

Parijs – mitigatie en samenwerking

In dit toekomstbeeld slagen landen erin om, mede onder druk van ernstige klimaatrampen, de mondiale klimaatdoelen serieus na te streven. Internationale samenwerking intensificeert en Europa ontwikkelt zich tot een sterk geïntegreerd blok. Klimaatmitigatie staat centraal en leidt tot stevige regelgeving, grootschalige investeringen in duurzame energie en systeemveranderingen in landbouw en industrie. Voor Noord-Holland betekent dit een sterk gereguleerde context waarin water, natuur, economie en ruimtelijke ordening steeds nadrukkelijker centraal vanuit Europa worden aangestuurd.

Dubai – adaptatie en samenwerking

In dit toekomstbeeld wordt de opwarming van de aarde niet tijdig beperkt. De wereld warmt sterk op, tipping points worden bereikt en de Atlantische golfstroom komt stil te vallen. De zeespiegel stijgt snel. Landen werken op grote schaal samen aan technologische oplossingen voor klimaatadaptatie. Innovatie, maakbaarheid en grootschalige infrastructuur staan centraal: water, bodem en natuur, alles wordt ontworpen, gestuurd en gemonitord. Nederland profileert zich als koploper in deze technologische revolutie en ook Hollands Noorderkwartier plukt hiervan de vruchten, met onder andere bevolkingsgroei als gevolg. Tegelijkertijd nemen de fysieke opgaven in de provincie toe en worden investeringen omvangrijker.

Jakarta – adaptatie en fragmentatie

In dit toekomstbeeld worden de belangrijkste klimaatdoelen niet gehaald en neemt internationale samenwerking af. Geopolitieke spanningen en economische

Door deze kernonzekerheden tegen elkaar uit te zetten ontstaan vier kwadranten en daarmee vier toekomstscenario's: Parijs, Dubai, Jakarta en Kopenhagen.

onzekerheid beperken de beschikbaarheid van middelen, en mede vanwege een gebrek aan bestuurlijke daadkracht heeft Nederland moeite om zich aan te passen aan het veranderende klimaat. In Noord-Holland nemen de risico's toe, waardoor banken, verzekeraars en uiteindelijk ook inwoners zich steeds meer genoodzaakt voelen te vertrekken. De nadruk verschuift van optimaliseren naar prioriteren.

Kopenhagen – mitigatie en fragmentatie

In dit toekomstbeeld komt de druk tot verduurzaming en klimaatmitigatie niet primair van mondiale samenwerking, maar van sterke regionale en maatschappelijke bewegingen.

Noordwest-Europese landen werken intensief samen aan circulariteit, natuurherstel en systeemverandering. Economische modellen verschuiven richting regionale ketens en ecologische grenzen. De dominante waarde in dit toekomstbeeld is het beschermen van de natuur en het leven binnen haar grenzen. In Hollands Noorderkwartier betekent dit dat water en bodem nadrukkelijk sturend zijn voor ruimtelijke en economische keuzes. De nadruk ligt minder op maximale maakbaarheid en meer op meebewegen met natuurlijke systemen.

Hoe gebruiken we de scenario's?

De toekomstscenario's zijn niet ontwikkeld als theoretische exercitie, maar als gespreksinstrument. Door samen in deze mogelijke werelden te stappen, werden impliciete aannames over de toekomst zichtbaar en kwamen nieuwe perspectieven boven tafel. De scenario's hebben een beeld gegeven van mogelijke veranderingen in ons speelveld, maar ook van nieuwe factoren en actoren die richting 2050 een grotere rol kunnen spelen. Zo hebben de scenario's geholpen om scherper te krijgen op welke vragen deze visie een antwoord moet geven.

De mogelijke oplossingsrichtingen bij deze strategische vragen kunnen we vervolgens tegen de scenario's aan

houden. Zo kunnen we onderzoeken welke keuzes in meerdere toekomsten houdbaar zijn, en waar we juist wendbaarheid moeten organiseren. De scenario's geven daarmee niet alleen richting aan het denkproces, maar ook aan de inhoudelijke keuzes in deze visie.

Bij het werken met de scenario's en in de verdere visievorming is bewust samengewerkt met kunstenaars.

Toekomstdenken vraagt immers om meer dan analyse alleen; het vraagt om voorstellingsvermogen. Kunst helpt om de mogelijke toekomstbeelden niet alleen te beschrijven, maar ook te verbeelden en te ervaren en beleven. Door de scenario's bijvoorbeeld als korte theaterstukken tot leven te brengen, worden ze tastbaar, invoelbaar en menselijk. Zo ontstaat ruimte om niet alleen rationeel, maar ook emotioneel en intuïtief naar de toekomst te kijken, en worden verschillende perspectieven en belangen zichtbaar.

De toekomstscenario's vormen geen eindpunt, maar een blijvend referentiekader. Ook in de komende jaren kunnen zij worden gebruikt om nieuwe ontwikkelingen te duiden en strategische keuzes te toetsen. Zo handelen we niet reactief, maar voorbereid en weloverwogen in een onzekere toekomst.

Voor meer informatie zie:
<https://www.hhnk.nl/toekomstvisie-2050>